

Konstitutionsutskottets betänkande 2018/19:KU28

Offentlig förvaltning

Sammanfattning

Utskottet föreslår ett tillkännagivande till regeringen om en översyn av den centrala krisledningsorganisationen med inriktningen att inrätta ett nationellt säkerhetsråd för krisledning vid Statsrådsberedningen.

Utskottet föreslår att riksdagen avslår motionsyrkanden om myndigheternas ledningsformer, styrningsmodeller, tolkning vid myndighetskontakter, utrikesförvaltningens organisation, en EU-portal, Sieps uppdrag m.m., en förnyad översyn av förvaltningslagen, handläggningstiden hos myndigheter, regelförenkling, vägledning för tillämpning av lag, opinionsbildande verksamhet vid myndigheter, tjänstemannaansvar, äganderätten och proportionalitetsprincipen, bamperspektiv vid myndighetsutövning, ett grafiskt symbolsystem för samhällsinformation samt en statstjänstemannautbildning.

I betänkandet finns tolv reservationer (S, M, SD, C, V, KD, L, MP).

Behandlade förslag

Cirka 50 motionsyrkanden från allmänna motionstiden 2018/19.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut.....	3
Redogörelse för ärendet.....	6
Ärendet och dess beredning.....	6
Utskottets överväganden.....	7
Myndigheternas ledningsformer.....	7
Styrningsmodeller.....	9
Tolkning vid myndighetskontakter.....	12
Ett nationellt säkerhetsråd för krisledning.....	14
Utrikesförvaltningens organisation.....	17
En EU-portal.....	19
Sieps uppdrag m.m.....	21
En förnyad översyn av förvaltningslagen.....	23
Handläggningstiden hos myndigheter.....	24
Regelförenkling.....	30
Vägledning för tillämpning av lag.....	35
Opinionsbildande verksamhet vid myndigheter.....	38
Tjänstemannaansvar.....	42
Åganderätten och proportionalitetsprincipen.....	46
Barnperspektiv vid myndighetsutövning.....	48
Ett grafiskt symbolsystem för samhällsinformation.....	52
En statstjänstemannautbildning.....	53
Reservationer.....	59
1. Myndigheternas ledningsformer, punkt 1 (C).....	59
2. Tolkning vid myndighetskontakter, punkt 3 (SD).....	59
3. Ett nationellt säkerhetsråd för krisledning, punkt 4 (S, V, MP).....	60
4. Utrikesförvaltningens organisation, punkt 5 (SD).....	60
5. Utrikesförvaltningens organisation, punkt 5 (KD, L).....	61
6. En EU-portal, punkt 6 (L).....	62
7. Sieps uppdrag m.m., punkt 7 (SD).....	63
8. En förnyad översyn av förvaltningslagen, punkt 8 (SD).....	63
9. Regelförenkling, punkt 10 (L).....	64
10. Vägledning för tillämpning av lag, punkt 11 (M).....	65
11. Tjänstemannaansvar, punkt 13 (SD).....	65
12. Ett grafiskt symbolsystem för samhällsinformation, punkt 16 (KD, L).....	66
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag.....	67
Motioner från allmänna motionstiden 2018/19.....	67
<i>Bilaga 2</i>	
Utrikesutskottets yttrande 2018/19:UU2y.....	73

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Myndigheternas ledningsformer

Riksdagen avslår motionerna

2018/19:2492 av Per Åsling (C) yrkande 3 och

2018/19:2694 av Helena Lindahl m.fl. (C) yrkande 24.

Reservation 1 (C)

2. Styrningsmodeller

Riksdagen avslår motion

2018/19:1624 av Linus Sköld m.fl. (S).

3. Tolkning vid myndighetskontakter

Riksdagen avslår motionerna

2018/19:38 av Robert Stenkvist och Fredrik Lindahl (båda SD),

2018/19:855 av Per Ramhorn m.fl. (SD) yrkande 56,

2018/19:1006 av Borianana Åberg (M),

2018/19:1194 av Anders Hansson och Alexandra Anstrell (båda M) och

2018/19:1434 av Josefin Malmqvist (M).

Reservation 2 (SD)

4. Ett nationellt säkerhetsråd för krisledning

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om en översyn av den centrala krisledningsorganisationen med inriktningen att inrätta ett nationellt säkerhetsråd för krisledning vid Statsrådsberedningen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2018/19:2817 av Beatrice Ask m.fl. (M) yrkande 1,

2018/19:2821 av Beatrice Ask m.fl. (M) yrkande 5 och

2018/19:2840 av Daniel Bäckström m.fl. (C) yrkande 9.

Reservation 3 (S, V, MP)

5. Utrikesförvaltningens organisation

Riksdagen avslår motionerna

2018/19:15 av Björn Söder (SD) yrkande 2,

2018/19:85 av Alexander Christiansson (SD),

2018/19:386 av Magnus Jacobsson (KD) yrkandena 1 och 2,

2018/19:634 av Dennis Dioukarev (SD),

2018/19:1195 av Anders Hansson (M),

2018/19:1367 av Björn Söder m.fl. (SD) yrkande 7 och

2018/19:1383 av Markus Wiechel m.fl. (SD) yrkande 2.

Reservation 4 (SD)

Reservation 5 (KD, L)

6. En EU-portal

Riksdagen avslår motion

2018/19:2040 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 28.

*Reservation 6 (L)***7. Sieps uppdrag m.m.**

Riksdagen avslår motionerna

2018/19:123 av Jonas Millard m.fl. (SD) yrkande 3 och

2018/19:1848 av Jan Ericson (M).

*Reservation 7 (SD)***8. En förnyad översyn av förvaltningslagen**

Riksdagen avslår motion

2018/19:123 av Jonas Millard m.fl. (SD) yrkande 5.

*Reservation 8 (SD)***9. Handläggningstiden hos myndigheter**

Riksdagen avslår motionerna

2018/19:895 av Betty Malmberg (M) yrkande 1,

2018/19:996 av Sten Bergheden (M) yrkandena 1–3 och

2018/19:2421 av Sofia Nilsson och Per Åsling (båda C).

10. Regelförenkling

Riksdagen avslår motionerna

2018/19:895 av Betty Malmberg (M) yrkande 2,

2018/19:2036 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkandena 1 och 4–6 samt

2018/19:2053 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 3.

*Reservation 9 (L)***11. Vägledning för tillämpning av lag**

Riksdagen avslår motionerna

2018/19:984 av Lars Püss och Åsa Coenraads (båda M) och

2018/19:2783 av Lars Hjalmered m.fl. (M) yrkande 6.

*Reservation 10 (M)***12. Opinionsbildande verksamhet vid myndigheter**

Riksdagen avslår motionerna

2018/19:908 av Sten Bergheden (M),

2018/19:986 av Lars Püss m.fl. (M) yrkande 1,

2018/19:1105 av Erik Bengtzboe (M),

2018/19:1114 av Erik Bengtzboe (M) och

2018/19:1835 av Jan Ericson (M).

13. Tjänstemannaansvar

Riksdagen avslår motionerna

2018/19:123 av Jonas Millard m.fl. (SD) yrkande 1 och
2018/19:2967 av Markus Wiechel och Paula Bieler (båda SD) yrkande
2.

Reservation 11 (SD)

14. Äganderätten och proportionalitetsprincipen

Riksdagen avslår motion
2018/19:2501 av Kristina Yngwe (C).

15. Barnperspektiv vid myndighetsutövning

Riksdagen avslår motion
2018/19:999 av Edward Riedl (M).

16. Ett grafiskt symbolsystem för samhällsinformation

Riksdagen avslår motion
2018/19:1464 av Per Lodenius (C).

Reservation 12 (KD, L)

17. En statstjänstemannautbildning

Riksdagen avslår motion
2018/19:1592 av Markus Selin (S).

Stockholm den 9 maj 2019

På konstitutionsutskottets vägnar

Karin Enström

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Karin Enström (M), Hans Ekström (S), Ida Karkiainen (S), Matheus Enholm (SD), Per-Arne Håkansson (S), Linda Ylivainio (C), Fredrik Lindahl (SD), Laila Naraghi (S), Tuve Skånberg (KD), Daniel Andersson (S), Bengt Eliasson (L), Mikael Strandman (SD), Jonas Eriksson (MP), Erik Ottoson (M), Jörgen Berglund (M), Jessica Wetterling (V) och Fredrik Schulte (M).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I betänkandet behandlar utskottet ca 50 motionsyrkanden om offentlig förvaltning från allmänna motionstiden 2018/19. Yrkandena gäller myndigheternas ledningsformer, styrningsmodeller, tolkning vid myndighetskontakter, ett nationellt säkerhetsråd för krisledning, utrikesförvaltningens organisation, en EU-portal, Sieps uppdrag m.m., en förnyad översyn av förvaltningslagen, handläggningstiden hos myndigheter, regelförenkling, vägledning för tillämpning av lag, opinionsbildande verksamhet vid myndigheter, tjänstemannaansvar, äganderätten och proportionalitetsprincipen, barnperspektiv vid myndighetsutövning, ett grafiskt symbolsystem för samhällsinformation samt statstjänstemannautbildning.

Konstitutionsutskottet beslutade den 22 januari 2019 att ge utrikesutskottet tillfälle att yttra sig över motionerna 2018/19:15 yrkande 2, 2018/19:85, 2018/19:386 yrkandena 1 och 2, 2018/19:634, 2018/19:1195, 2018/19:1367 yrkande 7 och 2018/19:1383 yrkande 2. Dessa motioner rör utrikesförvaltningens organisation. Utrikesutskottet yttrade sig den 14 februari 2019 (yttr. 2018/19:UU2y). Yttrandet finns i bilaga 2.

Utskottets överväganden

Myndigheternas ledningsformer

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om myndigheternas ledningsformer.

Jämför reservation 1 (C).

Motionerna

I motion 2018/19:2492 av Per Åsling (C) yrkande 3 föreslås att man prövar att låta fler myndigheter ledas av styrelser.

Även Helena Lindahl m.fl. (C) föreslår i kommittémotion 2018/19:2694 yrkande 24 att man prövar att låta fler myndigheter ledas av styrelser.

I motionerna anförs att en styrelse som består av personer med skilda bakgrunder, erfarenheter och kompetenser leder till att frågor som rör verksamhetsutveckling belyses i ett bredare perspektiv. En styrelse har en viktig roll att spela för att avlasta generaldirektören som då kan fokusera mer på det operativa arbetet. Styrelsen kan fokusera på att leda det långsiktiga utvecklings- och planeringsarbetet. Vidare anför motionärerna att huvudregeln därför bör vara att varje statlig förvaltningsmyndighet leds av en styrelse.

Gällande ordning

Den 1 januari 2008 trädde myndighetsförordningen (2007:515) i kraft. Syftet med förordningen är bl.a. att tydligare reglera ansvaret för myndigheternas verksamheter. I samband med att varje myndighets instruktion sågs över för att anpassas till den nya förordningen övervägdes även myndighetens ledningsform. Myndighetsförordningen reglerar de tre ledningsformerna enrådighetsmyndighet, styrelsemyndighet och nämndmyndighet. Den tidigare vanligaste ledningsformen styrelse med begränsat ansvar togs bort i och med den nya regleringen.

Enligt 2 § myndighetsförordningen leds en myndighet av

1. en myndighetschef (enrådighetsmyndighet)
2. en styrelse (styrelsemyndighet)
3. en nämnd (nämndmyndighet).

Myndighetens ledningsform anges i myndighetens instruktion eller i någon annan författning.

I 3 § anges att myndighetens ledning ansvarar inför regeringen för verksamheten och ska se till att den bedrivs effektivt och enligt gällande rätt och de förpliktelser som följer av Sveriges medlemskap i Europeiska unionen, att

den redovisas på ett tillförlitligt och rättvisande sätt samt att myndigheten hushållar väl med statens medel.

Enligt den förvaltningspolitiska proposition som regeringen lämnade i mars 2010 (prop. 2009/10:175 s. 108 f.) väljer regeringen den ledningsform som bäst gagnar verksamheten. Verksamhetens art, politiska prioriteringar och regeringens behov av att styra myndigheten på ett visst sätt är enligt propositionen utgångspunkten för valet av ledningsform. I propositionen anfördes att det i de allra flesta förvaltningsmyndigheter är myndighetschefen som ansvarar för verksamheten inför regeringen. Ledningsformen lämpar sig i regel väl för verksamheter som i hög grad är styrda av lag, som i huvudsak är av rutinärende- och servicekaraktär eller av främjande karaktär eller en myndighet med ett litet finansiellt ansvar.

Regeringen väljer enligt propositionen att inrätta ett insynsråd i vissa enrådighetsmyndigheter. Insynsrådet har inga beslutsbefogenheter, utan dess uppgift är att utöva insyn och att ge myndighetschefen råd. Vidare anfördes i propositionen att insynsråd kan förekomma exempelvis då insyn i verksamheten av medborgare och politiker bedöms som särskilt angelägen eller när verksamheten har breda kontaktytor mot många olika grupper.

I propositionen anförde regeringen att den i vissa myndigheter väljer att inrätta en styrelse. Det är då styrelsen som ansvarar inför regeringen för verksamheten. Myndighetschefen ansvarar inför styrelsen för den löpande verksamheten enligt de direktiv och riktlinjer som styrelsen utfärdar. Ledningsformen är enligt propositionen lämplig för myndigheter som beslutar om medel i stor omfattning, myndigheter med stora anslag eller transfereringar, myndigheter som förvaltar stora tillgångar, forskningsintensiv eller kunskapsproducerande verksamhet eller verksamhet som i stor utsträckning påverkar näringslivet, kommuner eller landsting.

Av budgetpropositionen för 2019 framgår att flest myndigheter, ca 130, är s.k. enrådighetsmyndigheter (prop. 2018/19:1 utg.omr. 2 bilagan). Av myndigheterna är 65 styrelsemyndigheter, och 52 är nämndmyndigheter. Resterande myndigheter, mestadels domstolar, har andra ledningsformer. Fördelningen mellan de olika typerna av ledningsform har varit relativt oförändrad under de senare åren.

I Finansdepartementets promemoria Vägledning vid val av myndigheters ledningsformer redogörs för vad som bör vara vägledande vid valet av ledningsform. Innehållet i promemorian tar sin utgångspunkt i de kriterier för val av ledningsform som angavs i den förvaltningspolitiska propositionen. Följande kriterier talar enligt promemorian för att en myndighet bör ledas av en styrelse:

- omfattande finansiellt ansvar i form av budgetomslutning eller tillgångar
- stor påverkan på andra samhällssektorer, dvs. näringsliv, kommuner, landsting, ideella organisationer och medborgare, exempelvis genom att myndighetens ledning beslutar om föreskrifter och har ett stort ansvar att göra egna strategiska och principiella vägval

- tvärssektoriell och komplex verksamhet som rör flera samhällsområden
- forskningsintensiv och kunskapsproducerande verksamhet (högre utbildning)
- affärsliknande verksamhet
- tydligt behov av bredd i form av olika kompetenser för att leda verksamheten.

Tidigare behandling

Våren 2014 behandlade utskottet en motion om att lagreglera insynsråden vid enrådgighetsmyndigheter (bet. 2013/14:KU26). Utskottet ansåg att det är regeringen som under parlamentariskt ansvar själv ansvarar för utvecklingen av sina myndigheters ledningsformer. Utskottet såg således inget behov av att lagreglera utnämningen av insynsråd vid enrådgighetsmyndigheter. Därmed avstyrktes motionen. Vänsterpartiet reserverade sig.

Motioner om representation i myndigheternas styrelser och insynsråd behandlades av utskottet i betänkande 2015/16:KU17. Utskottet förutsatte att regeringen sörjer för att myndigheternas styrelser och insynsråd har en ändamålsenlig sammansättning. Utskottet konstaterade att myndigheterna lyder under regeringen som i sin tur är ansvarig inför riksdagen, och utskottet utgick från att regeringen såg till att myndigheterna följer beslut av riksdagen och regeringen. Utskottet såg inte skäl att föreslå ett tillkännagivande om utformningen av myndigheternas styrelser och insynsråd och avstyrkte motionerna. Socialdemokraterna lämnade ett särskilt yttrande.

Våren 2018 behandlade utskottet motionsyrkanden om bl.a. att fler myndigheter ska ledas av en styrelse (bet. 2017/18:KU37). Utskottet avstyrkte motionsyrkandena och vidhöll sitt tidigare ställningstagande att det är regeringen som under parlamentariskt ansvar själv ansvarar för utvecklingen av sina myndigheters ledningsformer. Centerpartiet reserverade sig och Socialdemokraterna och Miljöpartiet lämnade ett gemensamt särskilt yttrande.

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser liksom tidigare att det är regeringen som under parlamentariskt ansvar själv ansvarar för utvecklingen av sina myndigheters ledningsformer. Utskottet avstyrker därför motionsyrkandena.

Styrningsmodeller

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om styrningsmodeller.

Motionen

I motion 2018/19:1624 av Linus Sköld m.fl. (S) föreslås att man verkar för nya modeller för att styra den offentliga verksamheten och att man inte ska tillämpa new public management. Motionärerna anför att new public management har lett till orimliga arbetsmiljöförutsättningar för det offentliga genom utökad administration, otydliga uppdrag och oro för reprimander i samband med externa kontroller. Detta leder enligt motionärerna till ökad ohälsa och fler sjukskrivningar inom de offentliga verksamheterna. Vidare anför motionärerna att regeringen under 2014–2018 verkade för andra former av styrning, och motionärerna menar att det är viktigt att detta arbete får fortsätta.

Tillitsdelegationen

I juni 2016 beslutade regeringen att tillsätta en delegation (dir. 2016:51) med uppdraget att analysera och föreslå hur styrningen av välfärdstjänster i den offentliga sektorn, kommuner och landsting, inom ramen för de befintliga regelverken, kan utvecklas för att i större omfattning ta till vara medarbetares kompetens och erfarenhet, för att därigenom bidra till högre kvalitet för medborgare och företag. Uppdraget är också att främja att utvecklingsarbete påbörjas i kommuner och landsting och hos berörda myndigheter. Delegationen har tagit namnet Tillitsdelegationen (Fi 2016:03).

I direktiven anför regeringen att styrningen av förvaltningen de senaste decennierna har kännetecknats av decentralisering och ett delegerat ansvar för genomförande, budget och organisation. Fokus har legat på mål- och resultatstyrning och uppföljning. Vidare anför i direktiven att verksamhetsstyrningen i vissa fall dock kan ha bidragit till att den offentliga förvaltningen har brister när det gäller att styra verksamheten utifrån dess förutsättningar och medborgarnas behov och med tillit till medarbetares kompetens och förmåga. Det finns enligt direktiven ett behov av att vidareutveckla en tillitsfull styrning av välfärdstjänsterna som bygger på ett ömsesidigt förtroende mellan berörda aktörer. Den aktör som ansvarar för verksamheten måste ha utrymme att utveckla den, och den aktör som styr måste kunna lita på att verksamheten utvecklas på ett rättssäkert, behovsstyrt, ändamålsenligt, samhällsekonomiskt effektivt sätt och i enlighet med uppsatta mål och att välfärdstjänster av god kvalitet levereras till medborgarna. I direktiven anför också att en mångfald av organisatoriska lösningar och metoder för styrning av kommunal verksamhet har testats. Mycket inspiration till detta förändringsarbete har hämtats från den ideriktning som går under den samlade engelska benämningen new public management och som handlar om att skapa förbättrad ekonomisk effektivitet med förebilder från privata företag och användning av marknadslösningar.

I juni 2018 överlämnade Tillitsdelegationen huvudbetänkandet Med tillit växer handlingsutrymmet – tillitsbaserad styrning och ledning av välfärdssektorn (SOU 2018:47) till regeringen.

I betänkandet anför Tillitsdelegationen att grundidén med en tillitsbaserad styrning och ledning är att öka och bibehålla kvaliteten i offentligt finansierade tjänster genom en ökad tillit i styrningen som också innebär ett ökat handlingsutrymme i mötet mellan medborgare och medarbetare.

Tillitsdelegationen ger i betänkandet ett antal rekommendationer och förslag. Bland annat anser delegationen att det behövs en koordinerad och sammanhållen styrning av kommunsektorn. Detta kan enligt delegationen uppnås genom en kontinuerlig systemanalys av statens styrning och en nationell konsultationsordning för verksamheterna inom välfärdssektorn med representanter för kommuner och landsting. Generella statsbidrag bör vara huvudprincip då riktade statsbidrag enligt delegationen tenderar att öka den administrativa bördan och minska möjligheten till långsiktighet i kommuner och landsting. Vidare anger delegationen att lagar och regler, ekonomistyrning och prestationsstyrning ger, tillsammans med kultur och ledarskap, styr signaler som påverkar varandra. Den sammantagna styrningen bör enligt delegationen utformas så att den inte medför mer detaljstyrning än nödvändigt. Kultur, ledarskap och medledarskap bör få en betydligt mer framskjuten roll. Mål- och resultatstyrning bör enligt delegationen bli mindre detaljerad. Den statliga tillsynen ska enligt delegationen vara situations- och verksamhetsanpassad. Ökad dialog och inslag av samarbete med den granskade kan bidra till att tillsynen kan få en mer lärande och främjande ansats.

Uppdraget utvidgades i december 2017, då delegationen i ett tilläggsdirektiv fick i uppdrag att bl.a. genomföra både projekt som syftar till att ge stöd till statliga myndigheter som vill utveckla verksamheten med målet att uppnå en mer tillitsbaserad styrning vid myndigheten och projekt som syftar till att skapa en mer samordnad offentlig verksamhet (dir. 2017:119). Samtidigt förlängdes utredningstiden. Det utvidgade uppdraget ska redovisas senast den 13 oktober 2019. Uppdraget ska i övrigt redovisas senast den 2 maj 2020.

Budgetpropositionen för 2019

I budgetpropositionen för 2019 anför regeringen att genomförandet av tillsitsreformen, som inleddes 2015, fortsatte 2017 och att Statskontoret på uppdrag av regeringen har kartlagt projekt som bidrar till att utveckla den tillitsbaserade styrningen vid statliga myndigheter (prop. 2018/19:1 utg.omr. 2 s. 44). Vidare anføres att det av en rapport från Statskontoret framgår att ca 150 statliga myndigheter arbetar med egeninitierade projekt som handlar om utvecklad tillitsbaserad styrning (Statskontoret 2018:12). Sammantaget har 647 projekt identifierats som bidrar till att utveckla en mer tillitsbaserad styrning vid myndigheterna. En av Statskontorets slutsatser i rapporten är att tillitsbaserad styrning ofta betraktas som ett medel för att bättre tillvarata medarbetarnas kompetens och uppnå högre effektivitet, snarare än som ett mål i sig.

Utskottets ställningstagande

Utskottet noterar att det pågår arbete med att utveckla styrningen av de statliga myndigheterna. Det är enligt utskottet regeringen som under parlamentariskt ansvar själv ansvarar för att utveckla styrningen av sina myndigheter. Mot denna bakgrund avstyrks motionsyrkandet.

Tolkning vid myndighetskontakter

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om tolkning vid myndighetskontakter.

Jämför reservation 2 (SD).

Motionerna

I motion 2018/19:38 av Robert Stenkvist och Fredrik Lindahl (båda SD) föreslås att tidsgränser ska införas för användningen av språktolkar. Motionärerna anför att det inte är försvarbart att personer som bott i Sverige i 10, 15 och t.o.m. 20 år har rätt till språktolk finansierad av samhället. Motionärerna anser att en gräns bör sättas för hur länge man har rätt till språktolkning och att en rimlig gräns är fem år.

I motion 2018/19:1006 av Boriana Åberg (M) föreslår motionären att rätten till kostnadsfri tolkservice begränsas och anför att detta skulle kunna ha flera positiva effekter. Bland annat skulle incitamenten att lära sig svenska öka. Kunskaper i svenska är enligt motionären en nödvändig grund för integration och möjligheten att ta del i samhällslivet. Äldre och personer med funktionsnedsättning bör enligt motionären inte omfattas av begränsningen.

Anders Hansson och Alexandra Anstrell (båda M) begär i motion 2018/19:1194 en översyn av reglerna om utbetalning av ersättning för kostnader för tolk för att öka medfinansieringsgraden för den som anser sig vara i behov av tolk. Motionärerna anför att Migrationsverket under 2014 hade tolkningskostnader som uppgick till 120 miljoner kronor och att tolkningskostnaderna under 2014 hos Arbetsförmedlingen uppgick till 174 miljoner kronor. Vidare anför motionärerna att kostnaden för att använda tolk i större utsträckning bör betalas av den enskilde om denne haft möjlighet och skälighet på sig att lära sig svenska.

Även Josefin Malmqvist (M) begär i motion 2018/19:1434 att rätten till skattefinansierad tolkning begränsas.

Per Ramhorn m.fl. (SD) anser i kommittémotion 2018/19:855 yrkande 56 att man bör stimulera landsting, regioner och kommuner att använda videotolkning. Motionärerna anför att språktolkningen kan effektiviseras genom användning av välfärdsteknologi, och genom samordningsinsatser med Sveriges Kommuner och Landsting skulle detta innebära stora besparingar.

Gällande ordning

I 13 § förvaltningslagen (2017:900) anges att en myndighet ska använda tolk och se till att översätta handlingar om det behövs för att den enskilde ska kunna ta till vara sin rätt när myndigheten har kontakt med någon som inte behärskar svenska. En myndighet ska under samma förutsättningar använda tolk och göra innehållet i handlingar tillgängligt när den har kontakt med någon som har en funktionsnedsättning som allvarligt begränsar förmågan att se, höra eller tala.

I förarbetena (prop. 2016/17:180 s. 299) anges att behovskriteriet ger utrymme för myndigheterna att i vissa fall avstå från tolkning eller översättning. Ett tänkbart exempel kan enligt regeringen vara ärenden av mindre vikt för den enskilde där kostnaderna för åtgärden framstår som oproportionerliga i förhållande till den enskildes möjligheter att ändå ta till vara sin rätt. Det är alltså ytterst myndigheten som avgör om och i vilken utsträckning det finns ett behov av tolk eller översättning i det enskilda ärendet. Vidare anförs att många gånger kan också behovet av sådana åtgärder tillgodoses i tillräcklig utsträckning med hjälp av myndighetens egna resurser och utan att det är nödvändigt att använda en extern tolk eller översättare (s. 85).

Tolkutredningen

Regeringen beslutade den 19 oktober 2017 (dir. 2017:104) att tillkalla en särskild utredare för att göra en översyn av samhällets behov av och tillgång till tolkar. Uppdraget omfattade också att lämna förslag till ett flexibelt, rättssäkert och effektivt system för att samhällets nuvarande och framtida behov av tolktjänster i talade språk ska kunna tillgodoses. Utredningen, som antagit namnet Tolkutredningen, överlämnade i december 2018 sitt betänkande Att förstå och bli förstådd – ett reformerat regelverk för tolkar i talade språk (SOU 2018:83). Utredningen föreslår bl.a. att den offentliga sektorn planerar långsiktigt, samverkar, koordinerar och använder befintliga tolkresurser mer flexibelt och effektivt.

I betänkandet anförs att en snabb tyngdpunktsförskjutning i dag ses från tolkning på plats till olika former av distanstolkning. Utvecklingen drivs av ett ökande behov av geografiskt och tidsmässigt lättillgängliga tolktjänster, inte minst utanför storstäderna, där flertalet utbildade och auktoriserade tolkar finns, men det ekonomiska incitamentet är också starkt drivande. Förändringar sker också som följd av förändrade tekniska förutsättningar. Främst gäller ökningen telefontolkning, men även skärmtolkning tilltar. Vidare anförs att fördelen med skärmtolkning är att inte bara röst utan även kroppsspråk speglas på ett för tolkningen positivt sätt. Distanstolkningen accelererade under 2016–2017 då efterfrågan på tolktjänster ökade kraftigt i olika delar av landet. Distanstolkning via telefon är nu så pass omfattande att den i grunden påverkar tillgång och nyttjande av tolkresurser i olika delar av landet, liksom de kostnader tjänsterna representerar. Distanstolkning möjliggör enligt

utredningen att kvalificerade tolkar tillgängliggörs över hela landet, vilket ses som positivt av offentliga tolkanvändare, i synnerhet utanför storstäderna. I vissa regioner, som Gotland, använder t.ex. hälso- och sjukvården och kommunala verksamheter enbart telefontolkar.

Tidigare behandling

Liknande motioner behandlades av utskottet i samband med beredningen av regeringens proposition 2016/17:180 En modern och rättssäker förvaltning – ny förvaltningslag (bet. 2017/18:KU2). Utskottet uttalade att det är viktigt att personer som inte behärskar svenska får tillgång till tolkning och översättning i den mån som bedöms rimlig vid kontakter med myndigheter och sjukvård. Utskottet förutsatte att myndigheterna tillgodoser behovet av tolkning och översättning på det sätt som bedöms lämpligt i varje situation och noterade att behovskriteriet i den nya förvaltningslagen tar sin utgångspunkt i den enskildes möjligheter att ta till vara sin rätt. Utskottet avstyrkte motionsyrkandena. Sverigedemokraterna reserverade sig.

I betänkande 2017/18:KU37 avstyrkte utskottet motsvarande motionsyrkanden och vidhöll sitt tidigare ställningstagande. Sverigedemokraterna reserverade sig.

Utskottets ställningstagande

Utskottet förutsätter att myndigheterna tillgodoser behovet av tolkning och översättning på det sätt som bedöms lämpligt i varje situation. Utskottet avstyrker motionsyrkandena.

Ett nationellt säkerhetsråd för krisledning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om en översyn av den centrala krisledningsorganisationen med inriktningen att inrätta ett nationellt säkerhetsråd för krisledning vid Statsrådsberedningen och tillkännager detta för regeringen.

Jämför reservation 3 (S, V, MP).

Motionerna

Beatrice Ask m.fl. (M) föreslår i kommittémotionerna 2018/19:2817 yrkande 1 och 2018/19:2821 yrkande 5 att det inrättas ett nationellt säkerhetsråd. Motionärerna anför att ansvaret för samordningen av regeringens krishantering flyttades 2014 från Statsrådsberedningen till Justitiedepartementet. Enligt motionärerna förlorade därmed funktionen sin nödvändiga centrala placering. Vidare anför motionärerna att ett nytt särskilt

säkerhetsråd inrättades hösten 2014, men att det är oklart vilken roll detta spelat. Motionärerna anser att regeringens krisledningsorganisation bör vara placerad i Statsrådsberedningen som leds av statsministern. Vidare anför motionärerna att krisledningen då får en tydligare ställning och kommer att ligga högre upp i hierarkin inom Regeringskansliet.

Även i kommittémotion 2018/19:2840 av Daniel Bäckström m.fl. (C) yrkande 9 föreslås att ett nationellt säkerhetsråd inrättas under statsministern.

I motionerna anförs att det nationella säkerhetsrådet ska utgöra den centrala statliga krisledningsorganisationen och vara knutpunkt i frågor som rör rikets säkerhet i vid bemärkelse.

Gällande ordning

För att bereda regeringsärenden och för att biträda regeringen och statsråden i deras verksamhet i övrigt ska det finnas ett regeringskansli enligt 7 kap. 1 § regeringsformen. I detta ingår departement för olika verksamhetsgrenar. Regeringen fördelar ärendena mellan departementen. Statsministern utser chefer för departementen bland statsråden.

Bestämmelser om Regeringskansliets organisation finns i förordningen (1996:1515) med instruktion för Regeringskansliet.

Justitiedepartementet ansvarar för bl.a. samordning av samhällets krisberedskap inklusive civilt försvar, i den mån sådana ärenden inte rör försvarets militära förmåga, och informationssäkerhet, i den mån sådana ärenden inte hör till något annat departement.

Vidare finns vid Justitiedepartementet enligt instruktionen en särskild cheftjänsteman för krishantering (11 b §). Under cheftjänstemannen finns ett kansli för krishantering. Den särskilda cheftjänstemannen för krishantering ansvarar för utveckling, samordning och uppföljning av krishanteringen i Regeringskansliet samt nödvändiga förberedelser för detta (11 c §). Cheftjänstemannen får i det syftet ge ut riktlinjer och annat material. För krishantering finns det en grupp för strategisk samordning (11 d §). Gruppen består av statssekreterare i de departement vars verksamhetsområden berörs av en allvarlig händelse eller en uppkommen situation. Gruppen leds av en statssekreterare i Justitiedepartementet, som vid förhinder får utse en annan statssekreterare att leda gruppen. Med statssekreterare avses även kabinetssekreteraren.

I Statsrådsberedningen finns ett säkerhetspolitiskt råd för utbyte av information om säkerhetspolitiska frågor (11 g §). Statsministern leder rådets möten.

På regeringens webbplats anges att ett krishanteringsråd inrättades av regeringen i december 2008 och att detta leds av inrikesministerns statssekreterare. I rådet ingår normalt rikspolischefen, säkerhetspolischefen, överbefälhavaren samt generaldirektörerna för Affärsverket svenska kraftnät, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, Post- och telestyrelsen, Socialstyrelsen och Strålsäkerhetsmyndigheten. I rådet ingår även en

landshövding som företräder länsstyrelserna. Vid krishanteringsrådets möten träffas Regeringskansliet och rådets ledamöter för information och diskussion. Under normala förhållanden sammanträder rådet två gånger per år för allmän orientering om arbetet inom krisberedskapsområdet. Rådet kan också sammankallas för informationsutbyte mellan Regeringskansliet och myndigheter under allvarliga händelser och kriser.

Tidigare behandling

Utskottet har flera gånger tidigare behandlat motioner om Regeringskansliets organisation och frågor som hänger samman med denna. Senast vid budgetbehandlingen hösten 2017 framhöll utskottet liksom tidigare att riksdagen inte har till uppgift att fatta beslut i frågor som rör Regeringskansliets organisation och avstyrkte motionsyrkanden om departementsindelningen (bet. 2017/18:KU1).

Utskottets ställningstagande

Ledningen av Sveriges krishantering måste organiseras så att den speglar dagens komplexa hotbild och risker.

I Sverige baseras krisberedskapen på ansvarsprincipen, dvs. den myndighet som har ansvaret för en verksamhet under normala förhållanden har det även under en kris. 2005 års katastrofkommission pekade på vissa svagheter hos ansvarsprincipen (SOU 2015:104). Det handlade exempelvis om att signalerna från en myndighet som inte förmår lösa en kris på egen hand fördröjs. Kommissionen ansåg också att närhet till statsministern är av stor vikt för att ge krisledningen auktoritet i förhållande till fackdepartementen.

Mot den bakgrunden anser utskottet att regeringen bör göra en översyn av den centrala krisledningsorganisationen med inriktningen att skapa ett nationellt säkerhetsråd för krisledning vid Statsrådsberedningen. På så sätt skulle krisledningen få en tydligare ställning högt upp i hierarkin. Just närheten till statsministern är av stor vikt för att ge krisledningen auktoritet i relationen till fackdepartementen. Det nya nationella säkerhetsrådet bör därför ledas av statsministern och utgöra knutpunkten i den centrala krisledningsorganisationen. Rådet bör arbeta med frågor som rör rikets säkerhet i bred bemärkelse och fånga upp och bereda strategiska säkerhetsfrågor som inte har en naturlig hemvist i ett enskilt fackdepartement.

Utskottet har tidigare uttalat att riksdagen inte har till uppgift att fatta beslut i frågor som rör Regeringskansliets organisation. Utskottet anser emellertid att frågan om utformningen av den centrala krisorganisationen inte är begränsad till hur Regeringskansliet bör vara organiserat utan gäller hanteringen av nationell krisledning i vidare mening.

Sammantaget finner utskottet att riksdagen bör tillkännage för regeringen vad utskottet anför om en översyn av den centrala krisledningsorganisationen

med inriktningen att inrätta ett nationellt säkerhetsråd för krisledning vid Statsrådsberedningen. Därmed tillstyrker utskottet motionsyrkandena.

Utrikesförvaltningens organisation

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om utrikesförvaltningens organisation.

Jämför reservation 4 (SD) och 5 (KD, L).

Motionerna

I motionerna 2018/19:15 av Björn Söder (SD) yrkande 2, 2018/19:85 av Alexander Christiansson (SD) och 2018/19:634 av Dennis Dioukarev (SD) föreslås att Sveriges ambassad i Israel flyttas till Jerusalem. I motionerna anförs att Jerusalem är huvudstad i Israel och att parlamentet, presidenten, Högsta domstolen och departementen är lokaliserade till Jerusalem. Även i kommittémotion 2018/19:1367 av Björn Söder m.fl. (SD) yrkande 7 föreslås att Sveriges ambassad i Israel flyttas till Jerusalem.

I motion 2018/19:386 av Magnus Jacobsson (KD) föreslås dels att Sveriges ambassad i Israel flyttas till Jerusalem (yrkande 1), dels att Sverige på sikt bör ta initiativ till ett gemensamt nordiskt ambassadområde i Jerusalem (yrkande 2). Motionären anför att Sverige i Israel har en ambassad i Tel Aviv och ett generalkonsulat i Jerusalem. Vidare anför motionären att generalkonsulatet i Jerusalem ansvarar för Sveriges officiella kontakter med den palestinska myndigheten.

Anders Hansson (M) föreslår i motion 2018/19:1195 ett utökat samarbete mellan Sverige, Danmark och Norge när det gäller ambassader, representationer, delegationer och konsulat. Motionären anför att det finns många likheter mellan Sverige, Danmark och Norge. Medborgarna i dessa länder har oftast lätt att förstå varandras språk. Därför anser motionären att ett utökat samarbete mellan ländernas utrikesrepresentationer borde vara möjligt.

I kommittémotion 2018/19:1383 av Markus Wiechel m.fl. (SD) yrkande 2 föreslås att Sverige bör upprätta en ambassad i Somalilands huvudstad Hargeysa med ansvar för såväl Somalia som Somaliland. Motionärerna anför att det i dag är Sveriges ambassad i Nairobi i Kenya som hanterar de diplomatiska relationerna med Somalia. Att upprätta en ambassad i Somaliland skulle effektivisera arbetet och samtidigt ge Sverige möjlighet att bistå i arbetet med att förbättra relationerna mellan Somalia och Somaliland.

Utrikesutskottets yttrande

Konstitutionsutskottet har berett utrikesutskottet tillfälle att yttra sig över motionerna. Utrikesutskottet yttrade sig den 14 februari 2019 (ytr. 2018/19:UU2y). Yttrandet finns i bilaga 2.

Utrikesutskottet anser att konstitutionsutskottet bör avstyrka motionerna. I yttrandet finns två avvikande meningar (SD och KD, L).

Utrikesutskottet påminner liksom tidigare om att beslutskompetensen enligt regeringsformen ligger hos regeringen eller hos de myndigheter som ligger under regeringen när det gäller frågor som rör Regeringskansliets och utrikesförvaltningens organisation (t.ex. ytr. 2017/18:UU1y).

Med anledning av flera motionsyrkanden om att ambassaden i Tel Aviv ska flyttas till Jerusalem konstaterar utrikesutskottet i likhet med i betänkande 2017/18:UU14 att EU är tydligt i sin syn på Jerusalem som en separat enhet och som framtida huvudstad för två stater. Utskottet välkomnar att Europeiska rådet den 14 december 2017 antog slutsatser där EU bekräftar sitt starka stöd för tvåstatslösningen och understryker att EU:s ståndpunkt om Jerusalem är oförändrad. Utskottet konstaterar att Jerusalem har fått en särskild status av FN och att säkerhetsrådet har uppmanat världssamfundet att respektera denna. Utskottet konstaterar att säkerhetsrådet framhöll detta senast i resolution 2334 (2016) från december 2016. Utrikesutskottet anser att alla slutstatusfrågor, inklusive Jerusalems status, måste lösas genom förhandlingar mellan parterna och inte genom unilateralt agerande.

Med anledning av att ett par motioner framhåller vikten av ett utökat samarbete mellan nordiska länder när det gäller utrikesrepresentation konstaterar utrikesutskottet att Utrikesdepartementet löpande undersöker möjligheterna till samlokalisering med andra länder, inte minst de nordiska. Det finns på ca 25 orter någon form av nordisk samlokalisering, i många fall med administrativ samverkan. Bland annat har den administrativa integrationen kommit långt i Yangon och Dhaka. Utskottet vill, i linje med vad som anförs i motion 2018/19:1195, betona vikten av nordiskt ambassadsamarbete och välkomnar att regeringen fortsätter att undersöka möjligheterna till samlokalisering med andra länder, inklusive de nordiska länderna.

När det gäller motionsyrkandet om att upprätta en ambassad i Hargeysa i Somaliland konstaterar utrikesutskottet att en förutsättning för etablering i enlighet med vad som föreslås i motionen är att Sverige erkänner Somaliland som stat.

Tidigare behandling

Konstitutionsutskottet har vid flera tillfällen avstyrkt motioner om utrikesförvaltningens organisation och förändringar inom utrikesrepresentationen på den grunden att riksdagen inte har till uppgift att fatta beslut i frågor som rör utrikesförvaltningens organisation och förändringar inom utrikesrepresentationen. Senast hösten 2017 avstyrkte utskottet två

motionsyrkanden om utrikesförvaltningens organisation med denna motivering (bet. 2017/18:KU1). Vänsterpartiet reserverade sig.

Utskottets ställningstagande

Utskottet ser positivt på ett utökat samarbete mellan de nordiska länderna om ambassader och annan utrikesrepresentation, men anser liksom tidigare att det är en uppgift för regeringen att avgöra frågor om utrikesförvaltningens organisation och förändringar inom utrikesrepresentationen. Utskottet avstyrker därför motionsyrkandena.

En EU-portal

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om en EU-portal.

Jämför reservation 6 (L).

Motionen

Jan Björklund m.fl. (L) föreslår i partimotion 2018/19:2040 yrkande 28 att Regeringskansliet ska upprätta en EU-portal på webbplatsen regeringen.se. Där ska information om regeringens politik på EU-nivå och alla pågående lagstiftningsprocesser finnas lättillgänglig för ökad transparens.

Bakgrund

I juli 2014 beslutade regeringen att tillkalla en särskild utredare med uppdrag att utreda möjligheterna att inom ramen för EU:s nuvarande regelverk och arbetssätt främja insyn, delaktighet och inflytande för aktörer i Sverige när det gäller frågor som beslutas inom EU (Ju 2014:20, dir. 2014:112). I uppdraget ingick att redogöra för de möjligheter till insyn, delaktighet och inflytande som finns i dag samt att analysera kunskapsnivån i Sverige i frågor som rör EU och hur denna påverkas av olika samhällsaktörer. Utredningen skulle även föreslå åtgärder inom ramen för existerande strukturer för att öka insyn, delaktighet och inflytande i frågor som beslutas inom EU.

I februari 2016 överlämnade utredningen betänkandet EU på hemmaplan (SOU 2016:10) till regeringen. Utredningen föreslog åtgärder på tre övergripande områden: åtgärder för att höja kunskapen, åtgärder för att öka möjligheterna till insyn och delaktighet samt åtgärder för att förbättra informationstillgången.

Utredningen föreslog att Regeringskansliet skapar en EU-portal på regeringen.se som ska innehålla regeringens EU-politik och alla viktigare pågående processer, inklusive lagstiftningsarbetet, på EU-nivån. Enligt utredningen är det en förutsättning för delaktighet att det finns tillgång till

löpande information om aktuella EU-relaterade frågor samt information om när de ska behandlas och vem som fattar beslut.

På EU-portalerna ska enligt utredningen finnas bl.a. politiska överenskommelser som görs inom ramen för Europeiska rådets möten, kommenterade dagordningar och information om frågornas behandling vid rådsmöten (motsvarande regeringens underlag till EU-nämnden och länkar till stenografiska uppteckningar från statsrådets samråd med EU-nämnden inför rådsmötena) samt eventuella EU-promemorior och propositioner. Portalerna bör också innehålla information om arbetet i de särskilda EU-beredningsgrupperna. Det ska även finnas information om eventuella e-samråd, inklusive de synpunkter som kommit in vid dessa. På portalerna bör även länkas till Sieps publikationer.

Enligt uppgift från Regeringskansliet arbetar myndighetens kommunikationsavdelning och departementens kommunikationsavdelningar löpande med att utveckla och förbättra den EU-relaterade informationen på regeringens webbplats. Målsättningen är att på ett tydligt sätt integrera EU-perspektivet i den befintliga strukturen och inom respektive sakfråga på webbplatsen. Därmed är det enligt myndigheten inte aktuellt med en separat EU-portal. Det pågår ett särskilt utvecklingsarbete som syftar till att göra det lättare att följa viktiga processer, inklusive lagstiftningsarbetet.

Under rubriken Sverige i EU på regeringens webbplats finns aktuell information om vad som diskuteras på möten i Europeiska rådet och i ministerrådet och vilken ståndpunkt Sverige har. Det är också möjligt att där söka efter information i särskilda sakfrågor och ta fram olika dokument. Vidare finns länkar till andra sidor om regeringens arbete i EU.

Regeringen har också ett Twitterkonto om Sverige i EU.

Tidigare behandling

Våren 2018 avstyrkte utskottet ett motsvarande motionsyrkande (bet. 2017/18:KU37). Utskottet konstaterade att det inom Regeringskansliet pågår ett löpande arbete med att utveckla och förbättra den EU-relaterade informationen på regeringens webbplats och att regeringen vidtar en rad olika åtgärder för att öka kunskapen i samhället om EU-relaterade frågor. Det saknades därför anledning för utskottet att föreslå något tillkännagivande till regeringen. Liberalerna reserverade sig.

Utskottets ställningstagande

Utskottet noterar att det löpande pågår ett arbete med att utveckla och förbättra den EU-relaterade informationen på regeringens webbplats. Mot denna bakgrund saknas skäl för utskottet att föreslå något tillkännagivande till regeringen om en EU-portal. Motionsyrkandet avstyrks därför.

Sieps uppdrag m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om bl.a. Sieps uppdrag.
Jämför reservation 7 (SD).

Motionerna

Jonas Millard m.fl. (SD) yrkar i kommittémotion 2018/19:123 yrkande 3 att Svenska institutet för Europapolitiska studier (Sieps) får ett väsentligt förändrat uppdrag. Motionärerna anför att myndigheten bör ägna sig mer åt att följa utvecklingen inom EU och analysera vilka konsekvenser den får för Sverige, snarare än att vara något som närmast kan liknas vid en av allmänheten finansierad reklambyrå för EU. Vidare anför motionärerna att det i myndighetens arbete borde ingå att upprätta ett EU-bokslut och redovisa hur mycket självbestämmande som flyttats från Sverige till EU.

I motion 2018/19:1848 av Jan Ericson (M) föreslås en kommission som ska granska hur EU:s regler tillämpas i Sverige. I kommissionens arbete bör ingå att granska allt ifrån lagstiftning och föreskrifter till praktisk tillämpning vid myndigheternas kontakt med medborgare och företag.

Gällande ordning

Sieps bildades 2002 och har i uppdrag att belysa aktuella Europapolitiska frågor på ett självständigt och allsidigt sätt. Myndigheten gör analyser, underlag och seminarier tillgängliga för regeringen och övriga aktörer i den politiska beslutsprocessen i Sverige och i EU.

Enligt förordningen (2008:748) med instruktion för Svenska institutet för europapolitiska studier ska myndigheten

1. ta fram forskningsbaserade analyser och annat underlag i frågor om utvecklingen av Europeiska unionen och Sveriges Europapolitik
2. göra analyser och underlag tillgängliga för regeringen och övriga aktörer i den politiska beslutsprocessen i Sverige och självständigt och objektivt bidra till en allsidig belysning av aktuella Europapolitiska frågor
3. delta i internationellt utbyte inom sitt verksamhetsområde
4. tillhandahålla utbildningar i ämnen som rör Europeiska unionen som en del av kompetensförsörjningen i offentlig verksamhet.

Budgetpropositioner

Utredningen om delaktighet i EU överlämnade i februari 2016 sitt betänkande EU på hemmaplan (SOU 2016:10). I betänkandet pekar utredningen bl.a. på brister i viktiga delar av det svenska samhället när det gäller kunskaperna om EU-samarbetet och dess vikt för Sverige. I betänkandet anförts att regeringens

myndigheter gradvis har fått en ökad roll i både utformningen och genomförandet av beslut som fattas på EU-nivån. Detta har medfört en allt större gråzon av oklara ansvarsförhållanden mellan departementen och myndigheterna. Det är många gånger upp till myndigheten att välja omfattning på sin EU-relaterade utåtriktade information och att avgöra om och när intressenter i det omgivande samhället ska bjudas in till dialog om pågående lagstiftningsarbete på EU-nivå. Vissa myndigheter väljer en minimalistisk linje och osynliggör därmed en stor del av myndigheternas arbete i EU-relaterade sakfrågor. Som en följd försvåras det omgivande samhällets insyn, påverkan och möjligheter till ansvarsutkrävande.

I budgetpropositionen för 2018 anförde regeringen att den under andra halvåret 2016 påbörjade arbetet med att följa upp utredningens förslag (prop. 2017/18 utg.omr. 1 s. 103). Regeringen skrev att medel tillförts Sieps som påbörjat en särskild utbildningsinsats för förtroendevalda och anställda inom kommuner och landsting.

Regeringen anför i budgetpropositionen för 2019 att arbete för att öka delaktigheten, kunskapen och engagemanget kring frågor i Sverige bedrivs utifrån utredningens betänkande och att det genom anslagsökningen 2018 kunnat genomföras flera insatser (prop. 2018/19:1 utg. omr. 1 s. 84).

Tidigare behandling

Hösten 2016 behandlade utskottet ett motionsyrkande om att tydliggöra Sieps uppdrag mot bakgrund av vad utredningen EU på hemmaplan framförde i sitt betänkande (bet. 2016/17:KU1 s. 67). Utskottet avstyrkte motionen med hänvisning till att beredningen av utredningens betänkande inte borde föregripas.

Även hösten 2018 avstyrkte utskottet ett motionsyrkande om att väsentligt förändra Sieps uppdrag (bet. 2017/18:KU1). Utskottet ansåg inte att det fanns anledning för riksdagen att ta något initiativ för att förändra Sieps uppdrag. Sverigedemokraterna reserverade sig.

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser att det inte finns anledning för riksdagen att ta något initiativ för att förändra Sieps uppdrag eller för att inrätta en kommission för att granska tillämpningen av EU:s regler. Motionsyrkandena avstyrks därför.

En förnyad översyn av förvaltningslagen

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om en förnyad översyn av förvaltningslagen.

Jämför reservation 8 (SD).

Motionen

Jonas Millard m.fl. (SD) föreslår i kommittémotion 2018/19:123 yrkande 5 att det görs en förnyad översyn av förvaltningslagen. Motionärerna anför att den gamla förvaltningslagen ersatts av en ny lag som bl.a. försvagat de svenska förvaltningsrättsliga principerna. Vidare anför motionärerna att det infördes en extensiv rätt till tolk för personer med ett annat modersmål än svenska. Motionärerna anför också att begreppet myndighetsutövning avskaffades. Den nya lagen bör enligt motionärerna ses över och ersättas av en modern, rättssäker och adekvat lag som tar fasta på de svenska förvaltningsrättsliga principerna.

En ny förvaltningslag

En ny förvaltningslag antogs av riksdagen den 21 september 2017 efter beredning i konstitutionsutskottet (prop. 2016/17:180, bet. 2017/18:KU2, rskr. 2017/18:2). Förvaltningslagen (2017:900) trädde i kraft den 1 juli 2018. Genom lagen upphävdes 1986 års förvaltningslag.

Syftet med den nya lagen är att enklare och modernare regler för förvaltningsmyndigheternas arbete ytterligare ska stärka rättssäkerheten för de enskilda medborgarna. Genom den nya lagen regleras förfarandet hos förvaltningsmyndigheterna mer heltäckande än i dag. Vissa allmänna förvaltningsrättsliga principer som har utvecklats i praxis anges i uttryckliga bestämmelser. Lagen innehåller också ett nytt rättsmedel mot långsam handläggning.

Konstitutionsutskottet välkomnade regeringens förslag till en ny förvaltningslag och delade bedömningen i propositionen att reglerna för förfarandet hos förvaltningsmyndigheterna borde reformeras och moderniseras för att ytterligare stärka enskildas rättssäkerhet. Utskottet ansåg att förslagen i propositionen var väl avvägda och tillstyrkte regeringens förslag till en ny förvaltningslag. Utskottet avstyrkte samtidigt ett motionsyrkande om att en bestämmelse i lagen om hur ankomstdagen för handlingar bestäms skulle ha en delvis annan lydelse. Sverigedemokraterna reserverade sig till förmån för motionen.

I samband med beredningen av propositionen om en ny förvaltningslag behandlade utskottet även motioner om bl.a. begreppet myndighetsutövning,

tolkning och översättning. Motionsyrkandena avstyrktes. Sverigedemokraterna reserverade sig.

Tidigare behandling

Våren 2018 avstyrkte utskottet ett motionsyrkande om en översyn av den nya förvaltningslagen (bet. 2017/18:KU37). Utskottet anförde att förvaltningslagen nyligen hade setts över, och att den nya lagen skulle träda i kraft den 1 juli 2018. Utskottet var inte berett att förespråka någon ny översyn av lagen. Sverigedemokraterna reserverade sig.

Utskottets ställningstagande

Den nya förvaltningslagen trädde i kraft för mindre än ett år sedan – den 1 juli 2018. Utskottet ser inte skäl att förespråka en ny översyn av lagen och avstyrker därför motionsyrkandet.

Handläggningstiden hos myndigheter

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om handläggningstiden hos myndigheter.

Motionerna

I motion 2018/19:895 av Betty Malmberg (M) yrkande 1 begärs att de svenska myndigheterna ska bli mer effektiva och användarvänliga. Motionären anför att det finns exempel på myndigheter som systematiskt granskar sina egna rutiner för att bli mer effektiva och användarvänliga.

I motion 2018/19:996 av Sten Bergheden (M) yrkande 1 begärs ett tillkännagivande om att regeringen bör förtydliga för myndigheterna att de måste följa lagar och regler i Sverige. Det finns enligt motionären exempel på både svenska regler och EU-regler som talar om hur länge en myndighet får hålla på med sin handläggning innan den måste vara klar. Många myndigheter gör ett mycket bra jobb och levererar sina beslut i god tid till företag och privatpersoner, men tyvärr gäller det inte alltid alla myndigheter. I yrkande 2 i motionen begärs ett tillkännagivande om att myndigheternas handläggningstider ska följa kraven i svensk och europeisk lagstiftning om maxtider. Vidare föreslås i yrkande 3 ett tillkännagivande om att en myndighet som på grund av försumlighet eller brott mot gällande tids- och handläggningsbestämmelser gör att ett företag förlorar pengar eller drabbas av annan skada ska vara skyldig att ersätta företaget för detta.

Sofia Nilsson och Per Åsling (båda C) framhåller i motion 2018/19:2421 betydelsen av snabbare hantering av tillståndsärenden hos myndigheter och

domstolar. Motionärerna välkomnar den nya bestämmelsen i förvaltningslagen om att en enskild part efter sex månader får begära att myndigheten ska avgöra ärendet. Vidare anför motionärerna att en orsak till långa beslutsprocesser är ett ökat antal överklaganden. Detta beror enligt motionärerna delvis på att ideella föreningar i allt större utsträckning har getts överklaganderätt. Motionärerna anser att det är angeläget att beslut i förvaltningsärenden ska kunna vinna laga kraft snabbare och utan överklaganden. Vidare anför motionärerna att ideella föreningar och andra organisationer kan lämna synpunkter i överklagade ärenden, och att de intressen som dessa företräder normalt är allmänna intressen som myndigheterna och förvaltningsdomstolarna har en skyldighet att beakta.

Gällande ordning

Enligt 2 kap. 11 § andra stycket regeringsformen ska en rättegång genomföras rättvist och inom skäligen tid.

I 11 § förvaltningslagen (2017:900) anges att om en myndighet bedömer att avgörandet i ett ärende som har inletts av en enskild part kommer att bli väsentligt försenat, ska myndigheten underrätta parten om detta. I en sådan underrättelse ska myndigheten redovisa anledningen till förseningen. Enligt 12 § får, om ett ärende som har inletts av en enskild part inte har avgjorts i första instans senast inom sex månader, parten skriftligen begära att myndigheten ska avgöra ärendet. Myndigheten ska inom fyra veckor från den dag då en sådan begäran kom in antingen avgöra ärendet eller i ett särskilt beslut avslå begäran. Ett beslut att avslå en begäran om att ärendet ska avgöras får överklagas till den domstol eller förvaltningsmyndighet som är behörig att pröva ett överklagande av avgörandet i ärendet.

Enligt 1 § lagen (2009:1058) om förtursförklaring i domstol gäller att om handläggningen av ett mål eller ärende oskäligt har fördröjts ska domstolen efter skriftlig ansökan från en enskild part förklara att målet eller ärendet ska handläggas med förtur i domstolen (förtursförklaring). Vid bedömningen av om handläggningen oskäligt har fördröjts ska domstolen särskilt beakta hur komplicerat målet eller ärendet är, hur parterna har agerat under förfarandet, hur myndigheter och domstolar har handlagt målet eller ärendet och sakens betydelse för sökanden. En ansökan om förtursförklaring ska handläggas skyndsamt.

Enligt 29 § myndighetsförordningen (2007:515) gäller att myndigheterna senast den 1 mars varje år ska lämna en förteckning till Justitiekanslern över de ärenden som hade kommit in före den 1 juli föregående år men som inte hade avgjorts vid årets utgång.

Enligt 41 § förvaltningslagen får ett beslut överklagas om beslutet kan antas påverka någons situation på ett inte obetydligt sätt. I 42 § anges att ett beslut får överklagas av den som beslutet angår, om det har gått honom eller henne emot.

I 4 § förvaltningslagen anges att om en annan lag eller en förordning innehåller någon bestämmelse som avviker från förvaltningslagen, tillämpas den bestämmelsen.

På en del områden finns det specialbestämmelser som ger vissa intresseorganisationer klagorätt, se t.ex. 9 kap. 3 § arbetsmiljölagen (1977:1160) och 16 kap. 12 och 13 §§ miljöbalken.

Förarbetena till förvaltningslagen

Enligt förarbetena till förvaltningslagen betonas i Europadomstolens praxis om långsam handläggning i nationella domstolar värdet av preventiva rättsmedel som kan användas för att påskynda ett förfarande och därmed leda till att en kränkning undviks prop. 2016/17:180 s. 103 f.). Domstolen ser positivt på att sådana rättsmedel införs vid sidan av sådana kompensatoriska rättsmedel som kan användas i efterhand för att ge gottgörelse vid uppkomna kränkningar.

Vidare anges att Europadomstolen har ansett att den rättspraxis som utbildats i Sverige när det gäller möjligheten att få skadestånd för ideell skada på grund av en konventionskränkning, tillsammans med den skadereglering som sker på frivillig grund inom staten genom Justitiekanslerns verksamhet, innebär att det numera finns ett effektivt rättsmedel för prövning av ett klagomål från någon som på rimliga grunder påstår sig ha blivit utsatt för en konventionskränkning i Sverige (Eskilsson mot Sverige, nr 14628/08; Eriksson mot Sverige, nr 60437/08, § 52, den 12 april 2012). Vidare anförs i propositionen att även om Europakonventionen för närvarande inte kan sägas ställa krav på staten att inrätta ett preventivt rättsmedel av det slag som en möjlighet att föra en särskild talan om långsam handläggning representerar, dvs. ett rättsmedel som ska kunna användas för att komma till rätta med pågående fördröjningar i beslutsprocessen, finns det tendenser i Europadomstolens praxis som tyder på en sådan utveckling. Regeringen ansåg dock att en möjlighet att i efterhand begära skadestånd eller annan kompensation allt tydligare framstod som otillräcklig.

Av propositionen framgår även att utvecklingen inom EU-rätten går åt samma håll. Fördraget om EU:s funktionssätt erbjuder således ett rättsmedel mot institutionernas passivitet när de har ålagts att vidta åtgärder (artiklarna 265 och 266 i EUF-fördraget). I unionsrättens sekundärrättsakter har det också blivit vanligt att ange bestämda frister för ärendenas avgörande och omedelbara följder av att tiderna överskrids. Regeringen ansåg att en ordning borde eftersträvas som innebär att det finns mekanismer mot långsam handläggning som kan utnyttjas såväl i preventivt syfte för att förhindra en konventionskränkning som i kompensatoriskt syfte för att säkerställa att enskilda får gottgörelse om en konventionskränkning ändå uppkommer.

Budgetpropositionen för 2019

I budgetpropositionen för 2019 anförs att regeringen i juli 2017 gav Tillväxtverket i uppdrag att ta fram ett kunskapsunderlag som visar hur myndigheternas handläggningsprocesser påverkar företagens konkurrenskraft och utveckling samt ge förslag på vilka åtgärder och metoder som är effektiva och ändamålsenliga för att förkorta handläggningstiderna (prop. 2018/19:1 utg.omr. 24 s. 47 f.) Uppdraget slutredovisades den 28 februari 2018. Tillväxtverket framhåller i sin rapport att det från ett företagarperspektiv inte räcker att myndigheterna har en effektiv ärendehandläggning. För företaget är det också angeläget att företagets hela process är enkel och snabb.

Vidare anförs i propositionen att Tillväxtverket sedan 2014 har i uppdrag att följa 19 statliga myndigheters arbete med att förenkla för de företag som de har kontakter med. Uppdraget omfattar tre delar: handläggningstider, hur nöjda företagen är med sina kontakter med myndigheterna och myndigheternas samråd med företagen. Tillväxtverkets fjärde uppföljning visar att handläggningstiderna fortsätter att minska. Förändringarna mellan åren är dock inte stora. Resultaten visar även att företagen är mindre nöjda med myndigheterna jämfört med tidigare år. Förändringen rör framför allt hur nöjda företagen är med bemötandet.

Tidigare behandling

Riksdagen riktade våren 2005 ett tillkännagivande till regeringen (bet. 2004/05:KU14 res. 4, rskr. 2004/05:153). Förslaget om tillkännagivandet fanns i en reservation (M, FP, KD, C, MP) och innebar att riksdagen gav regeringen till känna att den borde lägga fram förslag till åtgärder i fråga om myndigheters handläggningstider och dröjsmål.

Frågan om handläggningstider och dröjsmål hos myndigheter har därefter behandlats av utskottet vid flera tillfällen, bl.a. i samband med beredningen av regeringens proposition 2016/17:180 En modern och rättssäker förvaltning – ny förvaltningslag. Utskottet konstaterade då (bet. 2017/18:KU2 s. 18) att det i förslaget till en ny förvaltningslag finns bestämmelser om särskilda förfaranden när ett ärende som inletts av en enskild part handläggs långsamt. Mot bakgrund av detta fick motionsyrkandena anses vara tillgodosedda. Motionerna avstyrktes därför. Utskottet ansåg även, i likhet med regeringen, att riksdagsskrivelsen med anledning av tillkännagivandet i betänkande 2004/05:KU14 var slutbehandlad. I betänkandet finns ett särskilt yttrande (C).

Riksdagen riktade på förslag av näringsutskottet ett tillkännagivande till regeringen under våren 2017 om att alla myndigheter som företag kommer i kontakt med ska sätta tydliga tidsgränser för sina handläggningstider (bet. 2016/17:NU12, rskr. 2016/17:192). Näringsutskottet ansåg att regeringens insatser på området var lovvärda men otillräckliga. Många företag upplever att regelverken är krångliga och att mycket tid går åt till administration och handläggningstider. Enligt utskottets uppfattning kan detta vara såväl ett konkurrenskraftsproblem som en tröskel för företag att starta eller växa.

Utskottet ansåg därför att regeringen borde vidta lämpliga åtgärder för att alla myndigheter som företag kommer i kontakt med ska sätta tydliga tidsgränser för sina handläggningstider. Socialdemokraterna, Miljöpartiet och Vänsterpartiet reserverade sig.

Våren 2018 avstyrkte konstitutionsutskottet senast motionsyrkanden om handläggningstiden hos myndigheter (bet. 2017/18:KU37). Utskottet anförde att en ny förvaltningslag skulle träda i kraft den 1 juli 2018. I den nya lagen finns bestämmelser om särskilda förfaranden när ett ärende som inlett av en enskild part handläggs långsamt. Utskottet fann mot denna bakgrund inte skäl att ta något initiativ i frågan.

Näringsutskottet behandlade våren 2018 motionsyrkanden om mål för myndigheters handläggningstider (bet. 2017/18:NU12). Näringsutskottet delade motionärernas uppfattning att det är viktigt att myndigheter har ett tydligt kundperspektiv och håller god service gentemot företagen. Näringsutskottet poängterade att ett av regeringens mål inom förenklingsarbetet är att servicen till företag ska bli bättre och att handläggningstider ska kortas ned. Näringsutskottet noterade att regeringen gett Tillväxtverket och flera andra myndigheter i uppdrag att följa upp och arbeta mot målen för förenklingsarbetet bl.a. i syfte att öka servicen och förkorta handläggningstiderna. Näringsutskottet noterade också att Tillväxtverket fått i uppdrag att ta fram ett kunskapsunderlag som visar hur myndigheters handläggningsprocesser påverkar företagets konkurrenskraft och utveckling samt förslag på hur myndigheterna kan arbeta för att korta ned handläggningstiderna. I uppdraget ingår det bl.a. att analysera och värdera effekter såsom maxtider, tidsgränser och servicegarantier för handläggningsprocesser. Näringsutskottet konstaterade att rapporten bereddes i Regeringskansliet. Motionsyrkandena avstyrktes. Moderaterna och Sverigedemokraterna reserverade sig.

I samma betänkande behandlade näringsutskottet motionsyrkanden om tydliga tidsgränser för handläggningstider. Näringsutskottet föreslog ett tillkännagivande om kortare och tydligare handläggningstider på myndigheter. Riksdagen biföll utskottets förslag (rskr. 2017/18:238). Näringsutskottet anförde i sitt ställningstagande följande:

Tillkännagivanden om att myndigheter ska sätta tydliga eller bortre tidsgränser för handläggningstider föreslås i motionerna 2017/18:900 (SD), 2017/18:3212 (M), 2017/18:3409 (M), 2017/18:3416 (M) och 2017/18:3420 (M,C, L, KD). Utskottet vill med anledning av dessa motioner påminna om att riksdagen våren 2017 riktade ett tillkännagivande till regeringen om att alla myndigheter som företag kommer i kontakt med ska sätta tydliga tidsgränser för sina handläggningstider. Utskottet ansåg att regeringens insatser på området var lovvärda men otillräckliga. Vidare anförde utskottet att många företag upplever att regelverken är krångliga och att mycket tid går åt till administration och handläggningstider och att utskottets uppfattning är att detta kan vara såväl ett konkurrenskraftsproblem som en tröskel för företag att starta eller växa.

Utskottet noterar att regeringen hänvisar till det aktuella tillkännagivandet i budgetpropositionen för 2018 och framhåller att tydliga tidsgränser kan hjälpa företagen att få en överblick över hur lång tid deras ärenden maximalt kommer att ta vilket hjälper företagen att planera sina verksamheter. Regeringen ser dock att det samtidigt finns risker med alltför rigida tidsgränser då de kan leda till suboptimering i ärendehantering. Regeringen lyfter därför fram andra alternativ för att minska handläggningstiden som att sätta långsiktiga mål för att minska den genomsnittliga handläggningstiden eller att använda digitaliserade mer effektiva handläggningsprocesser. Utskottet har som tidigare nämnts noterat att Tillväxtverket fått i uppdrag att ta fram ett kunskapsunderlag om myndigheters handläggningsprocesser där myndigheten även ska lämna förslag på hur myndigheterna kan arbeta för att korta handläggningstiderna.

Att många företag upplever att regelverk är krångliga och att mycket tid går åt till administration och handläggningstider har inte förändrats. Utskottets uppfattning att detta kan vara såväl ett konkurrenskraftsproblem som en tröskel för företag att starta eller växa har därmed inte heller ändrats. Utskottet ser positivt på att regeringen inte bara ser över möjligheten att minska handläggningstider genom tydliga tidsgränser utan även ser över andra alternativ. Utskottet ser också positivt på att Tillväxtverket utgår från företagets perspektiv i sin rapport. För företagen är det inte enbart viktigt att myndigheterna har en effektiv handläggning av sina respektive ärenden, utan också att företagets hela process är enkel och snabb för att handläggningstiderna ska minska. Sammanfattningsvis anser utskottet att regeringens åtgärder är lovvärda men att arbetet inte bedrivs i tillräckligt snabb takt. Enligt utskottets uppfattning är tid en central parameter ur ett företagsperspektiv och därmed också centralt när det kommer till hur utfästelser till företag utformas. I arbetet med att förenkla för företag och minska myndigheters handläggningstider är det därför viktigt att företagare får information om hur lång handläggningstiden är på myndigheter. Utskottet vill framhålla vikten av att regeringen bedriver ett fortsatt arbete för att korta handläggningstider på myndigheter där tydliga tidsgränser utgör en central del och att regeringen bör vidta ytterligare åtgärder för att öka takten i arbetet.

Utskottet föreslår att riksdagen tillkännager detta för riksdagen. Därmed tillstyrker utskottet motionerna 2017/18:900 (SD), 2017/18:3212 (M), 2017/18:3409 (M), 2017/18:3416 (M) och 2017/18:3420 (M, C, L, KD) i berörda delar.

Socialdemokraterna, Miljöpartiet och Vänsterpartiet lämnade en gemensam reservation.

Med anledning av tillkännagivandena efter förslag av näringsutskottet anför regeringen i skrivelsen om åtgärder med anledning av riksdagens skrivelser att regeringen den 20 juli 2017 gav Tillväxtverket i uppdrag att ta fram ett kunskapsunderlag som visar hur myndigheternas handläggningsprocesser påverkar företagets konkurrenskraft och utveckling samt ge förslag på vilka åtgärder och metoder som är effektiva och ändamålsenliga för att korta ned handläggningstiderna (skr. 2018/19:75). Uppdraget slutredovisades den 28 februari 2018. Regeringen anför också att Tillväxtverket den 7 juli 2018 fick i uppdrag att lämna förslag om kortare handläggningsprocesser för företag i besöksnäringen. Uppdraget skulle redovisas senast den 15 februari 2019.

Utskottets ställningstagande

Utskottet noterar att den nya förvaltningslagen trädde i kraft den 1 juli 2018. I den lagen finns bestämmelser om särskilda förfaranden när ett ärende som inlett av en enskild part handläggs långsamt. Mot denna bakgrund är inte utskottet berett att föreslå något initiativ i frågan. Utskottet avstyrker motionsyrkandena.

Regelförenkling

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden som rör regelförenkling.

Jämför reservation 9 (L).

Motionerna

I motion 2018/19:895 av Betty Malmberg (M) yrkande 2 föreslås en kampanj för medborgarförslag som innebär att samtliga röstberättigade medborgare kan anmäla onödiga regler. Motionären anför att det i Danmark drivs intressanta projekt för regelförenklingar. Den danska regeringen har uppmanat medborgarna att anmäla onödiga regler.

Jan Björklund m.fl. (L) föreslår i partimotion 2018/19:2036 att nödvändiga regler följs upp så enkelt och automatiserat som möjligt (yrkande 1), att möjligheten att införa ett stöd för att fasa ut överksamma regler utreds (yrkande 4), att medarbetare i myndigheter och förvaltningar ges möjlighet att utmana onödiga regler (yrkande 5) och att ett uppdrag ges till myndigheterna att aktivt identifiera onödiga regler (yrkande 6). Motionärerna anför att alltför ofta utformas regler utan hänsyn till följderna för privatpersoner eller företag, och föråldrade regler lever kvar långt efter att de upphört att fylla något syfte. Medarbetare och allmänheten ska välkomnas att delta i arbetet med att identifiera onödiga regler. Vidare anføres i motionen att den personal som arbetar i myndigheter och förvaltningar har stor kunskap om vilka bestämmelser som skapar onödigt krångel. Motionärerna anser därför att medarbetarna ska få redskap för att uppmärksamma regler som bör avskaffas. Vidare anser motionärerna att fler myndigheter ska ha ett uttryckligt uppdrag att arbeta med regelförenklingar. I första hand bör detta gälla de myndigheter som ska tillämpa omfattande lagstiftning eller utöva tillsyn eller som har långtgående befogenheter att utfärda föreskrifter. Det kan också ges specifika uppdrag till enskilda myndigheter.

I partimotion 2018/19:2053 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 3 föreslås att myndigheterna bör få i uppdrag att arbeta systematiskt med regelförenkling.

Gällande ordning

Enligt 8 kap. 1 § regeringsformen (RF) meddelas föreskrifter av riksdagen genom lag och av regeringen genom förordning. Föreskrifter kan också, efter bemyndigande av riksdagen eller regeringen, meddelas av andra myndigheter än regeringen och av kommuner. Ett bemyndigande att meddela föreskrifter ska alltid ges i lag eller förordning. Av 8 kap. 5 § 1 och 2 RF följer att riksdagen i en lag kan bemyndiga regeringen att meddela föreskrifter om när lagen ska träda i kraft och när delar av lagen ska börja eller upphöra att tillämpas. En lag får enligt 8 kap. 18 § RF inte ändras eller upphävas på annat sätt än genom lag.

Regelrådet

Regelrådet inrättades 2008 som ett led i regeringens arbete med regelförenkling. Regelrådet är ett särskilt beslutsorgan inom Tillväxtverket som har till uppgift att granska konsekvensutredningar till nya och ändrade regler som får effekter av betydelse för företag. Om regelgivare bedömer att ett författningsförslag kan få sådana effekter ska förslaget med tillhörande konsekvensutredning remitteras till Regelrådet. Regelrådet granskar de remitterade konsekvensutredningarna och bedömer om de uppfyller kraven som ställs i 6 och 7 §§ förordningen (2007:1244) om konsekvensutredning vid regelgivning. Regelrådet granskar även konsekvensutredningar upprättade på EU-nivå, efter begäran av ansvarigt svenskt departement eller myndighet.

Regeringen gav i juli 2017 Statskontoret i uppdrag att utreda förutsättningarna för och lämna förslag avseende utökade uppgifter för Regelrådet. I uppdraget ingick att utreda förutsättningarna för att utöka Regelrådets arbete med införlivande av EU-lagstiftning och att lämna förslag på om och hur Regelrådet bör beakta huruvida nya och ändrade regler är utformade med hänsyn tagen till den digitala utvecklingen. I uppdraget ingick även att bedöma om de utökade uppgifterna för Regelrådet medför att Regelrådet bör organiseras på ett annat sätt än som ett särskilt beslutsorgan inom Tillväxtverket. Statskontoret redovisade uppdraget i januari 2018 i rapporten Fler uppgifter för Regelrådet – Bör rådet arbeta mer med EU-lagstiftning och digitalisering (2018:1).

Statskontoret föreslår att Regelrådets arbete med EU-kommissionens konsekvensanalyser bör utvecklas på två sätt. Rådet bör dels göra fler granskningar av EU-kommissionens konsekvensanalyser, dels även ha ett digitaliseringsperspektiv i granskningarna av svenska konsekvensutredningar.

För närvarande granskar Regelrådet konsekvensanalyser från EU-kommissionen endast när Regeringskansliet begär det, vilket innebär att endast en handfull granskningar görs per år. Under 2017 yttrade sig Regelrådet över sju konsekvensanalyser från kommissionen. Statskontoret föreslår därför att det blir obligatoriskt för Regeringskansliet att skicka EU-kommissionens konsekvensanalyser på remiss till Regelrådet på samma sätt som för granskningar av svenska konsekvensanalyser. Digitaliseringens möjligheter har för närvarande en relativt undanskymd roll i Regelrådets granskningar trots

att digitaliseringsfrågan är av stor vikt för både regelförenklingsarbetet och samhället i stort. Statskontoret föreslår därför att digitaliseringsaspekter bör ingå i konsekvensutredningarna och därmed också i Regelrådets granskningar.

Statskontoret anser vidare att det saknas förutsättningar för att ge Regelrådet utökade uppgifter vid införlivandet av EU-lagstiftning utöver granskningen av konsekvensanalyser. Förutsättningar saknas också för att ge rådet i uppgift att arbeta med tidigare införlivad EU-lagstiftning. Statskontoret anser inte att Regelrådet behöver omorganiseras utifrån de förändringar som myndigheten föreslår då de nya arbetsuppgifterna inte är särskilt omfattande. Statskontoret lyfter däremot fram vikten av att Regelrådet har förutsebara resurser till förfogande för sitt uppdrag då myndigheten konstaterar att det förekommer att Regelrådet tvingas avstå granskningar till följd av arbetstoppar för andra verksamheter inom Tillväxtverket. I sin rapport lyfter också Statskontoret fram att kvaliteten på de konsekvensutredningar som Regelrådet granskar långsamt har blivit bättre att döma av statistiken över antalet godkända utredningar. Enligt Regelrådets egen statistik verkar förbättringen särskilt komma från de myndigheter som återkommande arbetar med konsekvensutredningar. Statskontoret menar att det kan tolkas som att Regelrådets arbete har effekt; myndigheterna lär sig mer och mer om att göra konsekvensutredningar där Regelrådets granskningar bidrar till lärandet. Vidare lyfter Statskontoret fram att statistiken däremot visar att konsekvensutredningarna från statens offentliga utredningar och i Regeringskansliet fortfarande ofta är undermåliga.

Budgetpropositionen för 2019

Riksdagen begärde i ett tillkännagivande 1999 att regeringen skulle lämna en årlig redogörelse till riksdagen om regelförenklingsarbetet så att riksdagen kunde få möjlighet att kontinuerligt följa utvecklingen (bet. 1998/99:NU6, rskr.1998/99:170). En sådan redogörelse lämnas årligen i budgetpropositionen.

Förenklingsarbetet följs upp mot fyra mål (prop. 2018/19:1 utg.omr. 24 s. 46 f.). Målen är att det ska bli enklare att lämna uppgifter, handläggningstiderna ska kortas ned, regler ska främja företagens tillväxt och kostnaderna till följd av regler ska minska.

I propositionen anförs att en grund för myndigheternas fortsatta arbete för att minska uppgiftslämnandet är den förordning om digitalt inhämtande av uppgifter från företag som regeringen beslutade om den 20 juni 2018. De 67 myndigheter som omfattas av förordningen ska dels, så långt det är möjligt, inhämta uppgifter digitalt från företagen, dels samordna inhämtandet.

Regeringen gav i juli 2016 Bolagsverket i uppdrag att införa en tjänst för digital ingivning av årsredovisningar (N2016/04957/SUN). Syftet med tjänsten är att underlätta företagens inlämning av uppgifter samt effektivisera myndigheters och näringslivets informationshantering av årsredovisningar. Regeringen gav i mars 2018 Bolagsverket i uppdrag att utveckla tjänsten för

digital ingivning av årsredovisningar till att omfatta alla företagsformer som enligt gällande lagstiftning ska upprätta en årsredovisning och offentliggöra den genom att skicka den till Bolagsverket.

Vidare anförs i propositionen att inom ramen för en överenskommelse som regeringen ingick med Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) 2017 ska nationella digitala tjänster tas fram. Enligt överenskommelsen ska SKL bl.a. verka för att fler kommuner ansluter sig till de tjänster som tas fram, vilka i huvudsak handlar om att standardisera, förenkla och digitalisera tillståndsprocesser.

I propositionen anförs också att det finns en indikator för att belysa företagens uppfattning om de lagar och myndighetsregler som företagen ska följa. Trenden är att denna indikator faller över tid, men det har skett en ökning sedan 2014. Antalet företag inom restaurangbranschen som upplever regler som ett stort hinder för tillväxt har däremot minskat jämfört med 2014. Samtidigt visar undersökningen att lagar och myndighetsregler fortfarande upplevs som ett av de största hindren för att företagen ska kunna växa. Personalrelaterade regler samt regler kopplade till skatt är de som företagen upplever som störst hinder.

Vidare anförs i propositionen att Tillväxtverket sedan 2014 årligen följer upp regeringens mål om företagets kostnader till följd av nya och förändrade regler. Under 2017 ökade företagets administrativa kostnader med ungefär 1,2 miljarder kronor, bl.a. på grund av EU-regler mot penningtvätt och finansiering av terrorism. Konsekvensutredningar är centrala för att nå mer ändamålsenliga regler. Under 2017 behandlade Regelrådet 355 konsekvensutredning. Konsekvensutredningarnas kvalitet har fortsatt att utvecklas positivt, och under 2017 uppgick andelen godtagbara konsekvensutredningar till 57 procent jämfört med 2016 då motsvarande siffra var 52 procent.

Skriftlig fråga

I januari 2018 svarade den dåvarande närings- och innovationsministern på en skriftlig fråga om regelförenklingar hos myndigheter (fr. 2017/18:581). I svaret anfördes bl.a. att regeringen delade uppfattningen om vikten av regelförenklingar som en del i arbetet med att stärka företagets konkurrenskraft. Framgångsrika och växande små och medelstora företag som anställer är helt avgörande för att nå regeringens jobbmål. Regeringen bedriver därför en aktiv näringspolitik med fokus på insatser som förbättrar företags och företagares villkor, som ökar Sveriges attraktionskraft för investeringar och stärker incitamenten att starta företag.

Vidare anfördes i svaret att regeringen alltid överväger lämpliga styrformer för att politiken ska få det avsedda genomslaget. Förenklingsarbetet är inget undantag och det styrs genom den årliga budgetpropositionen, förordningar, regeringsuppdrag och myndigheternas regleringsbrev. Några för näringarna relevanta myndigheter som i sina regleringsbrev fått återrapporteringskrav om

regelförenkling är Statens jordbruksverk, Livsmedelsverket och länsstyrelserna.

Tidigare behandling

Utskottet konstaterade våren 2011 att det inom Regeringskansliet och vid länsstyrelserna pågår ett löpande arbete om regelförenkling, och utskottet avstyrkte en motion i frågan (bet. 2010/11:KU23 s. 29 f.)

Våren 2015 behandlade utskottet en motion om att införa tidsgränser för lagar och förordningar (bet. 2014/15:KU19 s. 8 f.) Utskottet utgick från att föråldrade lagar, lagar som leder till tillämpningsproblem och lagar som inte längre tillgodoser sitt syfte omprövas. Initiativ till nya lagar eller lagändringar kan komma antingen från regeringen eller från riksdagen. Det är viktigt att konsekvenserna av lagändringar utreds. Utskottet avstyrkte motionen med det anförda.

I betänkande 2015/16:KU17 avstyrkte utskottet motioner om regelförenkling och tidsbegränsning av regler. Utskottet noterade att det pågick ett löpande arbete för att förenkla regler. När det gällde föråldrade föreskrifter, föreskrifter som leder till tillämpningsproblem och föreskrifter som inte längre tillgodoser sitt syfte förutsatte utskottet att dessa omprövades. Utskottet uttalade också att varje myndighet ständigt måste vara uppmärksam på i vad mån regler leder till det eftersträvade resultatet.

Senast våren 2018 behandlade utskottet motionsyrkanden om regelförenkling och tidsbegränsning av regler (bet. 2017/18:KU39). Utskottet avstyrkte motionerna och anförde följande:

Som utskottet redovisat ovan pågår det ett löpande arbete för att förenkla regler. När det gäller att identifiera regler som upplevs som krångliga arbetar de statliga myndigheterna med tillitsbaserad styrning för att öka rättssäkerheten och effektiviteten i den offentliga verksamheten. Tillitsbaserad styrning handlar om att styrningen bör fokusera mer på tillit för att ta vara på medarbetarnas verksamhetsnära kunskap och erfarenheter. Statskontoret har i rapporten Projekt som bidrar till utvecklingen av en tillitsbaserad styrning redovisat goda exempel på hur myndigheter arbetar med detta. Utskottet vill också framhålla att regeringen ständigt ser över behovet av att ge fler myndigheter i uppdrag att arbeta med förenklingsfrågor för företag. Utskottet noterar vidare att regeringen arbetar med digitalisering och samordning av myndigheter för att minska regelkrångel bl.a. genom uppdraget till Tillväxtverket och 13 andra myndigheter att arbeta mot målen i förenklingsarbetet. Utskottet konstaterar också att riksdagen har riktat två tillkännagivanden om regelförenklingar och handläggningstider till regeringen under 2017 och 2018.

Mot denna bakgrund avstyrks motionsyrkandena.

Vad gällde regelförenkling och tidsbegränsning av regler hade Moderaterna, Centerpartiet, Liberalerna och Kristdemokraterna en gemensam reservation.

Utskottets ställningstagande

Utskottet välkomnar det löpande arbete som pågår för att förenkla regler och förutsätter att regeringen även i fortsättningen arbetar med frågan. Utskottet anser dock att det inte finns skäl för riksdagen att ta något initiativ i frågan. Utskottet avstyrker därför motionsyrkandena.

Vägledning för tillämpning av lag

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om vägledning för tillämpning av lag.

Jämför reservation 10 (M).

Motionen

I motion 2018/19:984 av Lars Püss och Åsa Coenraads (båda M) begärs ett tillkännagivande om myndigheternas vägledningsansvar. Motionärerna anför att ny lagstiftning innebär en stor utmaning, inte minst för kommunerna. I lagstiftningen bortser man enligt motionärerna ofta från den praktiska tillämpningen, vilket försvårar för de som berörs av lagstiftningen. Vidare anføres att statliga myndigheter ofta dröjer med att lämna rekommendationer om hur ny lagstiftning ska tillämpas. Tillämpningen av lagstiftningen skiljer sig också åt mellan olika kommuner. Motionärerna anser att det vore rimligt att man i samband med att ny lagstiftning träder i kraft fick klara och tydliga föreskrifter om hur lagen ska tillämpas.

Lars Hjalmered m.fl. (M) föreslår i kommittémotion 2018/19:2783 yrkande 6 att länsstyrelserna får i uppdrag att säkerställa en enhetlig rättstillämpning i hela landet genom rättsliga styrdokument och fortsatt koncentration av uppgifter.

Gällande ordning

Regeringsformen

I 1 kap. 1 § andra stycket anges att den svenska folkstyrelsen bygger på fri åsiktsbildning och på allmän och lika rösträtt. Den förverkligas genom ett representativt och parlamentariskt statsskick och genom kommunal självstyrelse. I tredje stycket anges att den offentliga makten utövas under lagarna.

I 1 kap. 9 § regeringsformen anges att domstolar samt förvaltningsmyndigheter och andra som fullgör offentliga förvaltningsuppgifter i sin verksamhet ska beakta allas likhet inför lagen samt iaktta saklighet och opartiskhet.

Av 7 kap. 2 § regeringsformen framgår att behövliga upplysningar och yttranden ska inhämtas från berörda myndigheter vid beredningen av regeringsärenden. Upplysningar och yttranden ska också i den omfattning som behövs inhämtas från kommuner. Även sammanslutningar och enskilda ska i den omfattning som behövs ges möjlighet att yttra sig.

I förarbetena framhålls att inhämtandet av yttranden från myndigheter, organisationer och andra enskilda sammanslutningar är ett karakteristiskt och betydelsefullt inslag i den svenska politiska beslutsprocessen (prop. 1973:90 s. 287).

Sedan lång tid tillbaka har i Sverige vissa lagförslag underkastats en granskning i särskild ordning innan de läggs fram för riksdagen. Granskningen fick fastare former i 1809 års regeringsform och lades på Högsta domstolen. I samband med att Regeringsrätten (numera Högsta förvaltningsdomstolen) inrättades 1909 flyttades granskningen till ett särskilt organ, Lagrådet.

Enligt 8 kap. 20 § regeringsformen ska det finnas ett lagråd för att lämna yttranden över lagförslag.

Av 8 kap. 22 § regeringsformen följer att Lagrådets granskning ska avse

1. hur förslaget förhåller sig till grundlagarna och rättsordningen i övrigt
2. hur förslagets föreskrifter förhåller sig till varandra
3. hur förslaget förhåller sig till rättssäkerhetens krav
4. om förslaget är utformat så att lagen kan antas tillgodose de syften som har angetts och
5. vilka problem som kan uppstå vid tillämpningen.

Av 12 kap. 2 § regeringsformen framgår att ingen myndighet, inte heller riksdagen eller en kommuns beslutande organ, får bestämma hur en förvaltningsmyndighet i ett särskilt fall ska besluta i ett ärende som rör myndighetsutövning mot en enskild eller mot en kommun eller som rör tillämpningen av lag.

Handböcker

I Propositionshandboken (Ds 1997:1) framhålls när det gäller beredningskravet i 7 kap. 2 § RF att det traditionella sättet för regeringen att få upplysningar och yttranden är att skicka ut betänkanden och promemorior på remiss (s. 27). Regeringen kan dock även skaffa sig information på annat sätt, främst genom remissmöten och genom att hämta in underhandssynpunkter. I promemorian anförs att alla komplicerade lagstiftningsärenden ska föregås av remissbehandling. Remissmöten kan dock i sådana fall användas som en del av beredningsförfarandet, om ärendet har föregåtts av tidigare utredningar och remissförfaranden. Det ska enligt handboken starkt understrykas att det endast är i verkliga undantagssituationer som regeringen i stället för remissbehandling eller remissmöte kan ta kontakt med berörda myndigheter under hand och ha överläggningar med dessa.

I Myndigheternas föreskrifter – Handbok i författningsskrivning (Ds 1998:43) anges att allmänna råd är regler som skiljer sig från föreskrifter genom att de inte är bindande för vare sig myndigheter eller enskilda. I 1 § författningssamlingsförordningen definieras allmänna råd som sådana generella rekommendationer om tillämpningen av en författning som anger hur någon kan eller bör handla i ett visst hänseende. Det behövs inget särskilt bemyndigande för att en myndighet ska få besluta om allmänna råd på sitt område (prop. 1983/84:119 s. 24). Till kategorin allmänna råd hör regler som rekommenderar hur en person lämpligen kan förfara i vissa situationer men där det ändå står den enskilde fritt att välja en annan väg för att nå det önskade resultatet. Som allmänna råd räknas numera också sådana regler som ska främja en enhetlig tillämpning av en viss författning eller som ska bidra till utveckling i en viss riktning av praxis men som inte formellt binder den som råden är riktade till. Allmänna råd utgör i praktiken en stor del av myndigheternas regelgivning. I viss utsträckning gäller uttryckligen samma regler för allmänna råd som för föreskrifter.

Tidigare behandling

Under riksmötet 1999/2000 genomförde utskottet en granskning av olika aspekter av beredningen av lagärenden (bet. 1999/2000:KU10). Utskottet noterade bl.a. att Lagrådet i flera fall hade vänt sig mot att lagstiftningen inte samordnats med annan lagstiftning i ett lagkomplex. I några fall hade kritiken avsett det förhållandet att den föreslagna regleringen varit komplex och svårbemästrad. Utskottet framhöll att Lagrådets synpunkter många gånger hade lett till att vissa frågor tagits ur propositionerna för ytterligare utredning eller att bristerna kunnat läkas innan propositionerna lämnats. I andra fall hade förslaget lagts fram men fortsatt utredning hade samtidigt aviserats. Lagrådsgranskningen hade enligt utskottet därigenom kunnat fylla en viktig funktion i arbetet för att åstadkomma en god kvalitet i lagstiftningsarbetet.

Hösten 2003 granskade utskottet regeringens beredning av de lagärenden där propositioner hade överlämnats till riksdagen under 2002 (bet. 2003/04:KU10). I sitt ställningstagande framhöll utskottet att en lagstiftning som håller tillräckligt hög kvalitet är en förutsättning för att förutsebarhet och därmed enskildas rättssäkerhet ska kunna garanteras. Utskottet framhöll vidare att fullgoda lagstiftningsprodukter innebär att kravet på enhetlighet, konsekvens och klarhet kan uppnås. Genom tillräckligt genomtänkt lagstiftning kunde också enligt utskottet oönskade samhällsekonomiska konsekvenser undvikas. Vidare framhöll utskottet att det i första hand är regeringen som tar initiativ till och svarar för beredningen av förslag till ny lagstiftning och att regeringen därför har ett betydande ansvar i arbetet med att upprätthålla god kvalitet i lagstiftningen.

Hösten 2008 genomförde konstitutionsutskottet en granskning av hur beredningskravet enligt regeringsformen fullgörs för en rad olika typer av regeringsärenden (bet. 2008/09:KU10). I sitt ställningstagande anförde

utskottet bl.a. att den ordning som föreskrivs i 7 kap. 2 § RF ska tillmätas stor vikt. Genom att förslag och pågående ärenden kommer myndigheter, organisationer och andra till del kan de bli allsidigt belysta och konsekvenserna av dem så långt möjligt kända på förhand. Kvaliteten på regeringens och, i förlängningen, i vissa fall även riksdagens beslutsfattande ökar därmed till gagn för demokrati, rättssäkerhet och effektivitet.

Våren 2018 framhöll konstitutionsutskottet att regeringen har ett betydande ansvar i arbetet med att upprätthålla god kvalitet i lagstiftningen, att remissbehandling och förhandsgranskning utgör väsentliga inslag i detta arbete, att det är viktigt att myndigheters sakkunskap inhämtas och att remisstider eller motsvarande bör vara så väl tilltagna att remissinstanserna ges en reell möjlighet att överväga förslagen (yttr. 2017/18:KU9y).

Utskottets ställningstagande

Utskottet noterar att det i regeringsformen finns bestämmelser som syftar till att upprätthålla en hög kvalitet i lagstiftningen. Lagrådet ska bl.a. granska hur lagförslagen är utformade och vilka problem som kan uppstå vid tillämpningen. Genom beredningskravet får myndigheter, organisationer och andra del av lagförslagen. Därmed blir förslagen allsidigt belysta och konsekvenserna av dem så långt som möjligt kända på förhand. Genom att beakta synpunkter som lämnas kan tillämpningssvårigheter undvikas. För att underlätta tillämpningen av lagstiftningen kan myndigheter besluta om allmänna råd. Sammantaget finner utskottet inte skäl att ta några sådana initiativ som föreslås i motionsyrkandena. Utskottet avstyrker därför motionsyrkandena.

Opinionsbildande verksamhet vid myndigheter

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om opinionsbildande verksamhet vid myndigheter.

Motionerna

I motion 2018/19:908 av Sten Bergheden (M) föreslås att man förtydligar styrningen av statliga myndigheter, verk och bolag för att motverka att dessa förmedlar partipolitisk kommunikation. Motionären anför att det för de flesta är självklart att statliga myndigheter, verk och bolag ska vara opolitiska i sin information. Vidare anför motionären att Systembolaget försökt påverka politiker att säga nej till gårdsförsäljning av öl, vin och sprit.

Lars Püss m.fl. (M) föreslår i motion 2018/19:986 yrkande 1 att regeringen ser över myndigheternas regleringsbrev för att se till att myndigheterna ägnar sig åt myndighetsutövning och inte politisk opinionsbildning. Motionärerna

hänvisar till att Systembolaget har gett uttryck för att det svenska detaljhandelsmonopolet för försäljning av alkoholdrycker ska bevaras. Vidare anför motionärerna att Arbetsgivarverket ägnat sig åt opinionsbildande verksamhet. Även Jan Ericson (M) föreslår i motion 2018/19:1835 att regeringen ser över myndigheternas regleringsbrev för att myndigheterna ska ägna sig åt myndighetsutövning och inte opinionsbildning.

I motion 2018/19:1105 av Erik Bengtzboe (M) föreslås att man ska utreda ett förbud för statliga myndigheter och bolag att ägna sig åt lobbning gentemot riksdagen, regeringen och andra svenska beslutsfattare. Motionären anför att myndigheter självklart ska informera om myndighetens arbete och om förändringar av regler. Vidare anför motionären att det också är självklart att myndigheterna och de statliga bolagen ska föra en dialog med regeringen, riksdagen och andra beslutsfattare om verksamheten och förutsättningarna för den. Det är dock enligt motionären viktigt att skilja på den typen av dialog och försök att påverka politiska beslut.

Erik Bengtzboe (M) föreslår i motion 2018/19:1114 att man ska utreda hur ett förbud mot att använda statliga medel för att driva lobbning gentemot svenska beslutsfattare kan se ut. Motionären anför att staten varje år betalar ut stora summor som bidrag till olika organisationer och föreningar. Vidare anför motionären att delar av dessa medel används av organisationerna och föreningarna för att genom lobbning och påtryckningskampanjer försöka påverka riksdagen och andra beslutsfattare. Motionären anser att detta kan leda till ett ömsesidigt beroende mellan lobbyande organisationer och politiker.

Gällande ordning m.m.

Enligt 1 kap. 9 § regeringsformen gäller att domstolar samt förvaltningsmyndigheter och andra som fullgör offentliga förvaltningsuppgifter i sin verksamhet ska beakta allas likhet inför lagen samt iaktta saklighet och opartiskhet. Härutöver finns det vissa generella bestämmelser i lagar och förordningar som behandlar myndigheternas informationsverksamhet, såsom i förvaltningslagen och myndighetsförordningen. Några särskilda bestämmelser som reglerar opinionsbildande informationsverksamhet finns inte.

Statsbidrag om sammanlagt ca 14,2 miljarder kronor fördelades under 2017 till det civila samhällets organisationer (prop. 2018/19:1 utg.omr. 17 s. 145). I propositionen anges att Kulturdepartementet har tagit fram en departementspromemoria om hur statliga bidrag till stöd för det civila samhällets organisationer kan bli mer långsiktiga, förutsebara och enhetliga (Ds 2018:13). Promemorian har remitterats.

Förvaltningskommittén

I sitt delbetänkande (SOU 2007:107) definierade 2006 års förvaltningskommitté (Förvaltningskommittén) opinionsbildande verksamhet som en

extern informationsaktivitet riktad mot allmänheten för att aktivt påverka dess kunskaper, attityder eller beteenden i en avsedd riktning.

Regeringens förvaltningspolitiska proposition

I proposition 2009/10:175 (s. 38 f.) bedömde regeringen att det inte bör vara en uppgift för en myndighet att bedriva opinionsbildning eller företräda särintressen inom sitt verksamhetsområde. Informationsverksamheten bör enligt regeringen ligga inom ramen för myndigheternas instruktionsenliga uppgifter eller särskilda regeringsuppdrag. Vidare ansåg regeringen att när myndigheten har informationsuppgifter som ska påverka människors attityder eller beteenden bör informationsinsatserna prövas särskilt noggrant av myndigheten. För att förtydliga och avgränsa myndigheternas informationsuppgifter bedömde regeringen att berörda myndigheters instruktioner borde ses över.

I fråga om Förvaltningskommitténs definition av opinionsbildning framgår det av propositionen att remissinstansernas synpunkter visar att begreppet opinionsbildning inte är entydigt utan kan definieras på olika sätt. Regeringen ansåg, i likhet med flera remissinstanser, inte att det är relevant att använda begreppet opinionsbildning för den sakliga och opartiska information som myndigheterna enligt sina uppdrag ska tillhandahålla och sprida. Regeringen delade kommitténs bedömning att myndigheter bör få använda information i sin verksamhetsutövning som ett medel för att påverka kunskaper, attityder och beteenden, under förutsättning att informationen är saklig och opartisk, att insatsen ligger inom ramen för myndighetens uppgifter och att den inte står i konflikt med någon annan uppgift eller roll som myndigheten har. Utformningen av informationsinsatser som har som uttalat syfte att påverka attityder och beteenden borde dock enligt regeringen prövas noggrant av myndigheten.

Regeringen anförde att det är av största vikt att myndigheternas information präglas av det kommittén benämner god förvaltningssed och som bl.a. innebär att en försiktighetsprincip bör tillämpas vid val av form för opinionsbildande verksamhet. Regeringen bedömde att myndighetschefernas och de anställdas omdöme är av avgörande betydelse.

Tidigare behandling

Motioner om myndigheters opinionsbildande verksamhet avstyrktes av utskottet våren 2007 (bet. 2006/07:KU12). Utskottet anförde då att opinionsbildande åtgärder som myndigheter vidtar i vissa fall kan vara ett mer ändamålsenligt styrmedel än regler, och utskottet utgick från att myndigheterna i sådana sammanhang följer regeringsformens krav på saklighet och opartiskhet. Utskottet angav vidare att regeringen hade tillsatt en utredning med bl.a. uppgiften att granska och ompröva myndigheters

opinionsbildande verksamhet, samt att det står regeringen fritt att ändra myndigheternas arbetssätt om den anser det motiverat.

Utskottet behandlade även våren 2009 motioner om opinionsbildande myndigheter (bet. 2008/09:KU13). Utskottet avstyrkte då motionerna med hänvisning till att beredningen av Förvaltningskommitténs förslag inte borde föregripas. Även våren 2010 avstyrktes motioner med samma motivering (bet. 2009/10:KU29).

Utskottet behandlade dessutom motioner om opinionsbildande myndigheter våren 2011 (bet. 2010/11:KU23). Utskottet delade regeringens bedömning att det är av största vikt att myndigheternas information präglas av det Förvaltningskommittén benämner god förvaltningssed och som bl.a. innebär att en försiktighetsprincip bör iakttas vid valet av form för opinionsbildande verksamhet. Utskottet ansåg att frågor om bl.a. myndigheters verksamhet främst är regeringens uppgift att ta ställning till.

Även våren 2013 behandlade utskottet motioner om opinionsbildande myndigheter (bet. 2012/13:KU19). Utskottet avstyrkte motionerna med samma motivering som våren 2011.

Våren 2016 avstyrkte utskottet motioner om antalet myndigheter och opinionsbildande myndigheter (bet. 2015/16:KU17). Utskottet påpekade att det var det av största vikt att myndigheternas information präglades av det Förvaltningskommittén benämner god förvaltningssed och som bl.a. innebär att en försiktighetsprincip bör iakttas vid valet av form för opinionsbildande verksamhet.

Senast våren 2018 vidhöll utskottet sitt tidigare ställningstagande och avstyrkte motioner om opinionsbildande verksamhet vid myndigheter (bet. 2017/18:KU37). Utskottet var inte heller berett att ta något initiativ till ett tillkännagivande om ett förbud mot att använda statliga medel för att bedriva opinionsbildande verksamhet gentemot svenska beslutsfattare.

Utskottets ställningstagande

Det är av största vikt att myndigheternas information präglas av det som Förvaltningskommittén benämner god förvaltningssed och som bl.a. innebär att en försiktighetsprincip bör iakttas vid valet av form för opinionsbildande verksamhet. Utskottet finner inte skäl att ta något initiativ i frågan om opinionsbildande verksamhet vid myndigheter. Inte heller är utskottet berett att ta något initiativ i frågan om ett förbud mot att använda statliga medel för att bedriva sådan verksamhet. Utskottet avstyrker motionsyrkandena.

Tjänstemannaansvar

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om tjänstemannaansvar.
Jämför reservation 11 (SD).

Motionerna

I kommittémotion 2018/19:123 av Jonas Millard m.fl. (SD) yrkande 1 föreslås att översynen av straffansvaret för tjänstefel ska omfatta vad som bör gälla när tjänstemän uttrycker sig eller agerar politiskt eller deltar i politiska upprop på arbetsplatsen.

Markus Wiechel och Paula Bieler (båda SD) föreslår i motion 2018/19:2967 yrkande 2 att ett reellt tjänstemannaansvar återinförs. Motionärerna anför att det i dag saknas möjligheter till ett väl fungerande ansvarsutkrävande när kommunala eller statliga tjänstemän fattat beslut.

Ämbetsansvarsreformen

De nuvarande bestämmelserna om ansvar för tjänstemän fick sin huvudsakliga utformning 1975 genom den s.k. ämbetsansvarsreformen (prop. 1975:78). Reformen var genomgripande och medförde en betydande avkriminalisering. Före ämbetsansvarsreformen gällde ett långtgående, särskilt straffrättsligt ansvar för offentligt anställda tjänstemän som innebar att de kunde dömas för tjänstefel (att genom försummelse, oförstånd eller oskicklighet åsidosätta vad som åligger tjänstemannen enligt lag, instruktion eller annan författning, särskild föreskrift eller tjänstens beskaffenhet) eller tjänstemissbruk (att som tjänsteman missbruka sin ställning till förfång för det allmänna eller någon enskild). Den som ämbetsansvaret gällde kunde vid sidan av vanliga straff dömas till de särskilda ämbetsstraffen avsättning och suspension (som avskaffades i samband med reformen). Utöver dessa straffrättsliga regler gällde för statstjänstemän bestämmelser om disciplinansvar i den numera upphävda statstjänstemannalagen (1965:274). Enligt denna (19 §) kunde en tjänsteman åläggas disciplinstraff – varning, löneavdrag, suspension eller, med vissa begränsningar, avsättning – för förseelser enligt en gärningsbeskrivning som i princip var densamma som för tjänstefel. För högre statstjänstemän skulle brott i tjänsten i stället beivras efter åtal (18 §). De kommunalt anställdas disciplinansvar var i huvudsak reglerat i kollektivavtal.

Gällande ordning

Tjänstefel m.m.

Enligt 20 kap. 1 § brottsbalken (BrB) ska den som uppsåtligen eller av oaktsamhet vid myndighetsutövning genom handling eller underlåtenhet

åsidosätter vad som gäller för uppgiften dömas för tjänstefel till böter eller fängelse i högst två år. Om gärningen med hänsyn till gärningsmannens befogenheter eller uppgiftens samband med myndighetsutövningen i övrigt eller till andra omständigheter är att anse som ringa, ska inte dömas till ansvar. Straffansvaret utvidgades 1989 (jfr prop. 1988/89:113) till fall där gärningen har begåtts vid myndighetsutövning; tidigare krävdes att den begåtts i myndighetsutövning. Genom ändringen kom tillämpningsområdet, åtminstone i princip, att bli detsamma som enligt 3 kap. 2 § skadeståndslagen (1972:207).

Frågor om skiljande från tjänsten regleras i lagen (1982:80) om anställningsskydd och lagen (1994:260) om offentlig anställning, förkortad LOA. I LOA finns även bestämmelser om att arbetstagare som uppsåtligen eller av oaktsamhet åsidosätter sina skyldigheter i anställningen, om felet med hänsyn till samtliga omständigheter inte är ringa, får meddelas disciplinpåföljd för tjänsteförseelse (14 §). Disciplinpåföljder är varningar och löneavdrag (15 §). Den som är skäligen misstänkt för att i sin anställning ha begått brott ska enligt 22 § LOA anmälas till åtal om misstanken avser bl.a. tjänstefel eller grovt tjänstefel enligt 20 kap. 1 § BrB.

Av 25 § myndighetsförordningen (2007:515) följer att om regeringen har bestämt att det ska finnas en personalansvarsnämnd vid myndigheten ska nämnden pröva frågor om skiljande från anställning på grund av personliga förhållanden (när anställningen inte är en provanställning), disciplinansvar, åtalsanmälan samt avstängning.

Myndigheternas personalansvarsnämnder har enligt budgetpropositionen för 2018 viktiga funktioner när det gäller att upprätthålla allmänhetens förtroende för statlig förvaltning och tillgodose arbetstagarnas intresse av en korrekt handläggning av de enskilda ärendena. De statliga myndigheterna hanterade 298 personalansvarsärenden 2016, vilket var 26 fler än 2015 (prop. 2017/18:1 utg.omr. 2 s. 118).

Statens ansvarsnämnd prövar frågor om disciplinansvar, åtalsanmälningar, avskedanden, avstängningar och läkarundersökningar med tvång när det gäller statligt anställda i högre befattningar. Till denna krets hör bl.a. myndighetschefer, domare, åklagare och professorer.

Statens ansvarsnämnd tar endast upp ärenden på anmälan av anställningsmyndigheten, Riksdagens ombudsmän eller Justitiekanslern. Anmälningar från allmänheten tas däremot inte upp och leder alltså inte till några åtgärder från ansvarsnämndens sida.

Tryck- och yttrandefrihet

Enligt 2 kap. 1 § 1 regeringsformen (RF) är var och en gentemot det allmänna tillförsäkrad yttrandefrihet. Denna den enskildes frihet kan enligt 2 kap. 20 § regeringsformen inte inskränkas annat än under vissa särskilt angivna förutsättningar och då i enlighet med lag.

Av 1 kap. 1 § tredje stycket tryckfrihetsförordningen (TF) framgår att det står var och en fritt att lämna uppgifter och underrättelser i vilket ämne som

helst till bl.a. författare och nyhetsbyråer för offentliggörande i tidningar och andra tryckta skrifter om inte något annat är föreskrivet i TF (meddelarfrihet). Motsvarande bestämmelse finns i 1 kap. 2 § yttrandefrihetsgrundlagen (YGL).

I 3 kap. 4 § andra stycket TF respektive 2 kap. 4 § tredje stycket YGL är det uttryckligen föreskrivet att en myndighet eller ett allmänt organ inte får ingripa mot någon för att han eller hon i en tryckt skrift har brukat sin tryckfrihet eller medverkat till ett sådant bruk respektive i ett radioprogram eller en teknisk upptagning har brukat sin yttrandefrihet. Uppsåtligt ingripande i strid med bestämmelserna är numera också straffsanktionerat direkt genom bestämmelsen i 3 kap. 5 § tredje stycket TF respektive 2 kap. 5 § tredje stycket YGL, om den som brukat sin rätt drabbas av avskedande, uppsägning, meddelande av disciplinpåföljd eller en liknande åtgärd.

För kommunala bolag har i 13 kap. 2 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400), förkortad OSL, gjorts hänvisningar till bestämmelserna i TF och YGL om repressalieförbudet. I 14 kap. 1 § OSL har också införts en bestämmelse om straff för överträdelser av repressalieförbudet som motsvarar vad som gäller enligt TF och YGL.

Repressalieförbudet innebär att i princip varje åtgärd som medför negativa konsekvenser för en offentligt anställd person och som grundar sig på dennes medverkan i en tryckt skrift i princip är otillåten. Myndigheter och chefer hos myndigheter får således inte vidta några tjänsteåtgärder som är negativa för en enskild på grund av den enskildes bruk av tryck- eller meddelarfriheten.

Justitieombudsmannen (JO) har uttalat att bestämmelsen i 2 kap. 1 § 1 RF innebär att motsvarande grundsyn måste gälla då den enskilde gjort bruk av sin yttrandefrihet i andra former än de som upptas i TF eller YGL. Det finns alltså inom RF:s ram ett skydd mot repressalieåtgärder även när TF eller YGL inte kan tillämpas (2010/11:JO1 s. 609).

Vidare uttalade JO att innebörden av att yttrande- och åsiktsfrihet råder är bl.a. att det allmänna som arbetsgivare inte får lägga sig i vilka åsikter de anställda har eller hur de brukar sin yttrandefrihet. En offentlig arbetsgivare kan därmed inte kräva av sina anställda att de utanför tjänsten avhåller sig från att ge uttryck för en viss typ av värderingar. Det gäller även när dessa kan synas helt avvika från det arbetsgivaren står för. Eventuella anspråk från en myndighet på att dess anställda som privatpersoner ska omfatta en viss värdegrund strider mot grundlagens krav på respekt för den enskildes yttrande- och åsiktsfrihet. Förtroendet för myndigheterna upprätthålls inte genom tillsyn över de anställdas åsikter utan genom att verksamheten utövas under lagarna och kontrolleras rättsligt.

JO anförde också att en tjänstemans åsikter – även offentligen uttalade – därför i princip är en privatsak. Det allmännas befattningshavare förutsätts äga förmåga att vara objektiva och får inte låta sig påverkas av ovidkommande hänsyn, såsom personliga åsikter, oavsett vilka åsikter det rör sig om. Det är ett krav som ytterst följer av 1 kap. 9 § RF, som föreskriver att de som fullgör uppgifter inom den offentliga förvaltningen i sin verksamhet ska beakta allas likhet inför lagen samt iakttä saklighet och opartiskhet. Skulle det i ett enskilt

fall visa sig att en tjänsteman inte levt upp till detta krav kan arbetsgivaren självfallet vidta åtgärder. Men grunden för dessa är i så fall det i sammanhanget självständiga förhållandet att den anställde inte fullgjort sina åligganden på ett korrekt sätt. Det rör sig därmed inte om ett ingripande som är påkallat av den anställdes yttranden eller åsikter, som ska hållas utanför bedömningen, utan om att korrigera en felaktig tjänsteutövning.

JO uttalade även att principen att en tjänstemans offentligt uttalade åsikter är en privatsak dock inte torde kunna upprätthållas fullständigt undantagslöst. Man måste räkna med att exempelvis en beslutsfattare, vars personliga åsikter tilldragit sig uppmärksamhet, i allmänhetens ögon kan framstå som mindre lämpad att handlägga vissa typer av ärenden och att detta någon gång kan ge en myndighet rätt att vidta åtgärder. Det handlar då om att förebygga förtroendeskadorna av ungefär samma slag som de som riskerar att uppkomma vid jävsförhållanden.

Tidigare behandling

Våren 2018 föreslog utskottet att riksdagen skulle lämna ett tillkännagivande till regeringen om ett modernare och tydligare tjänstemannaansvar genom ett utvidgat straffansvar för tjänstefel. Sverigedemokraterna lämnade ett särskilt yttrande. Riksdagen beslutade enligt utskottets förslag (bet. 2017/18:KU37, rskr. 2017/18:229–230).

Utskottet anförde följande:

1975 års ämbetsansvarsreform var genomgripande och medförde en betydande avkriminalisering av fel och försummelser i den offentliga verksamheten. Frågan om utformningen av det straffrättsliga ansvaret för offentliga tjänstemän har alltsedan dess varit föremål för diskussion. Det har bl.a. hävdats att avkriminaliseringen gick för långt och att det straffrättsliga ansvaret borde utökas.

Ett utökat straffansvar för tjänstefel skulle enligt utskottets mening stärka skyddet för medborgarnas rättssäkerhet och öka förtroendet för den offentliga verksamheten. Det skulle också stärka tjänstemännens position mot otillbörliga politiska påtryckningar och därigenom bidra till att säkerställa förvaltningens självständighet. Utskottet anser mot den bakgrunden att en översyn av lagstiftningen om tjänstefel bör göras med inriktningen att det straffbara området ska utvidgas. Det innebär inte att utskottet förespråkar en återgång till de bestämmelser som gällde före ämbetsansvarsreformen. Lagstiftningen bör i stället anpassas till dagens förhållanden och ge ett modernt och tydligt straffrättsligt skydd för den offentliga verksamheten och medborgarnas rättssäkerhet. Utskottet föreslår att riksdagen tillkännager detta för regeringen. Därmed tillstyrker utskottet motion 2017/18:3119.

I den mån övriga motionsyrkanden sammanfaller med det utskottet har anført kan de anses tillgodosedda, och riksdagen bör därför delvis bifalla dessa i de här aktuella delarna.

I regeringens skrivelse Riksdagens skrivelser till regeringen – åtgärder under 2018 anges att frågan om tjänstemannaansvar bereds inom Regeringskansliet

(skr. 2018/19:75 s. 65). Regeringen anger att tillkännagivandet inte är färdigbehandlat.

Utskottets ställningstagande

Utskottet noterar att riksdagen våren 2018 riktade ett tillkännagivande till regeringen om ett modernare och tydligare tjänstemannaansvar genom ett utvidgat straffansvar för tjänstefel. Utskottet anser att det inte finns skäl att föreslå något ytterligare tillkännagivande i frågan. Utskottet avstyrker motionsyrkandena.

Äganderätten och proportionalitetsprincipen

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om äganderätten och proportionalitetsprincipen.

Motionen

Kristina Yngwe (C) föreslår i motion 2018/19:2501 att en genomlysning ska göras av hur äganderätten och brukanderätten beaktas i politiska beslut och hur myndigheterna tillämpar proportionalitetsprincipen. Detta bör enligt motionären göras för att säkerställa att den grundlagsstadgade äganderätten värnas och att proportionalitetsprincipen tillämpas korrekt.

Gällande ordning

I 2 kap. 15 § regeringsformen anges att vars och ens egendom är tryggad genom att ingen kan tvingas avstå sin egendom till det allmänna eller till någon enskild genom expropriation eller något annat sådant förfogande eller tåla att det allmänna inskränker användningen av mark eller byggnad utom när det krävs för att tillgodose angelägna allmänna intressen. Bestämmelsen fick denna lydelse den 1 januari 1995 samtidigt som Europakonventionen inkorporerades i svensk rätt. Den proportionalitetsprincip som kommer till uttryck i bestämmelsen knyter an till artikel 1 i det första tilläggsprotokollet till konventionen som reglerar skyddet för egendom. I den proposition som låg till grund för inkorporeringen underströks att en proportionalitetsprincip har vunnit hävd i svensk rätt (prop. 1993/94:117 s. 39 f.).

Krav på proportionalitet finns även i andra föreskrifter i 2 kap. regeringsformen i fråga om den bedömning som ska göras när relativa rättigheter begränsas i lag eller genom annan författning (se t.ex. 20–23 §§). Även om bestämmelserna i första hand riktar sig till lagstiftaren ska de också beaktas vid tolkning och tillämpning av lagstiftningen (jfr prop. 1975/76:209 s. 39, 99 och 153).

I 5 § förvaltningslagen (2017:900) regleras de grundläggande kraven på legalitet, objektivitet och proportionalitet i myndigheternas verksamhet. Bestämmelsen har inte någon motsvarighet i 1986 års förvaltningslag. Av bestämmelsens tredje stycke framgår att en myndighet får ingripa i ett enskilt intresse endast om åtgärden kan antas leda till det avsedda resultatet. Åtgärden får aldrig vara mer långtgående än vad som behövs och får vidtas endast om det avsedda resultatet står i rimligt förhållande till de olägenheter som kan antas uppstå för den som åtgärden riktas mot. Bestämmelsen ger uttryck för den allmänna proportionalitetsprincip som har utvecklats genom Högsta förvaltningsdomstolens praxis och innebär ett skydd för enskilda intressen mot en ensidig prioritering av det allmännas önskemål vid myndigheternas agerande. Den gäller i all verksamhet som en myndighet bedriver, dvs. vid såväl handläggning av och beslutsfattande i enskilda ärenden som s.k. faktiskt handlande (prop. 2016/17:180 s. 290).

Regeringen anförde i propositionen om den nya förvaltningslagen att bestämmelsen inte ska tolkas alltför vidsträckt (prop. 2016/17:180 s. 290). Avsikten är t.ex. inte att ställa något krav på myndigheterna att i detalj väga en från allmän synpunkt angelägen åtgärd mot varje tänkbart motstående enskilt intresse. Kravet på rimlighet innebär att det inte får finnas ett klart missförhållande mellan det allmänna intresset av ett visst ingripande och den belastning som detta medför för den enskilde. Innan myndigheten väger olika intressen mot varandra måste den ha tagit ställning till om åtgärden uppfyller principens krav på lämplighet och nödvändighet. Det krävs alltså att myndigheten först prövar om den tilltänkta åtgärden kan antas leda till det avsedda resultatet. Myndigheten måste också konstatera att åtgärden är det minst ingripande av de alternativ som finns för att uppnå samma resultat. Bestämmelsen avser enligt regeringen inte att hindra myndigheterna från att vidta åtgärder utan att säkerställa att de åtgärder som vidtas är proportionerliga.

Tidigare behandling

Våren 2018 avstyrkte utskottet ett motsvarande motionsyrkande (bet. 2017/18:KU37). Utskottet ansåg inte att det fanns skäl för riksdagen att ta något initiativ till en sådan genomlysning av äganderätten och proportionalitetsprincipen som efterfrågades i motionen. Centerpartiet reserverade sig.

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser liksom tidigare att det inte finns skäl för riksdagen att ta något initiativ till en sådan genomlysning av äganderätten och proportionalitetsprincipen som efterfrågas i motionen. Motionsyrkandet avstyrks.

Barnperspektiv vid myndighetsutövning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om barnperspektiv vid myndighetsutövning.

Motionen

I motion 2018/19:999 av Edward Riedl (M) begärs ett tillkännagivande om de statliga myndigheternas behov av ökade kunskaper om barnperspektivet i sin myndighetsutövning. Enligt motionären har Barnombudsmannen under de senaste åren flera gånger påpekat att många svenska myndigheter brister när det gäller att beakta barnperspektivet när de fattar beslut som direkt eller indirekt berör barns livssituation. Redan 1999 beslutade riksdagen att barnkonsekvensanalyser ska göras vid alla statliga beslut som rör barn. Statligt anställda som fattar beslut som rör barn ska erbjudas fortbildning för att stärka sin kunskap om vad barnperspektivet innebär och hur det kan påverka deras arbete. I praktiken fungerar detta dock mycket dåligt, enligt motionären. Regeringen bör överväga att öka ansträngningarna för att fler myndigheter ska få möjlighet att utbilda sin personal i barnperspektivet och dess praktiska tillämpning.

Gällande ordning

Enligt 1 kap. 2 § femte stycket regeringsformen ska det allmänna verka för att alla människor ska kunna uppnå delaktighet och jämlikhet i samhället och för att barns rätt tas till vara.

Konventionen om barnets rättigheter antogs av FN:s generalförsamling den 20 november 1989. Sverige ratificerade barnkonventionen efter ett beslut i riksdagen den 21 juni 1990 utan att reservera sig på någon punkt (se Sveriges internationella överenskommelser SÖ 1990:20, prop. 1989/90:107, bet. 1989/90:SoU28, rskr. 1989/90:350). I artikel 3.1 i konventionen anges att vid alla åtgärder som rör barn, vare sig de vidtas av offentliga eller privata sociala välfärdsinstitutioner, domstolar, administrativa myndigheter eller lagstiftande organ, ska barnets bästa komma i främsta rummet.

Enligt 1 § lagen (2018:1197) om Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter ska artiklarna 1–42 i Förenta nationernas konvention av den 20 november 1989 om barnets rättigheter i originaltexternas lydelse gälla som svensk lag. Bestämmelsen träder i kraft den 1 januari 2020.

Strategi för att stärka barnets rättigheter i Sverige

I proposition 2009/10:232 Strategi för att stärka barnets rättigheter i Sverige föreslog regeringen en strategi för hur barnets rättigheter kan stärkas i Sverige. Strategin består av följande principer:

- All lagstiftning som rör barn ska utformas i överensstämmelse med barnkonventionen.
- Barnets fysiska och psykiska integritet ska respekteras i alla sammanhang.
- Barn ska ges förutsättningar att uttrycka sina åsikter i frågor som rör dem
- Barn ska få kunskap om sina rättigheter och vad de innebär i praktiken. Föräldrar ska få kunskap om barnets rättigheter och erbjudas stöd i sitt föräldraskap.
- Beslutsfattare och relevanta yrkesgrupper ska ha kunskap om barnets rättigheter och omsätta denna kunskap i berörda verksamheter.
- Aktörer inom olika verksamheter som rör barn ska stärka barnets rättigheter genom samverkan.
- Aktuell kunskap om barns levnadsvillkor ska ligga till grund för beslut och prioriteringar som rör barn.
- Beslut och åtgärder som rör barn ska följas upp och utvärderas utifrån ett barnrättsperspektiv.

Riksdagen godkände strategin (bet. 2010/11:SoU3, rskr. 2010/11:35).

Utredning och vägledning

Regeringen beslutade i mars 2018 att ge en särskild utredare i uppdrag att kartlägga och belysa hur svensk lagstiftning och praxis överensstämmer med barnkonventionen (dir. 2018:20). Målet med kartläggningen är att stödja det fortsatta arbetet med transformering av barnkonventionens bestämmelser inom olika rättsområden. Uppdraget ska redovisas senast den 15 november 2019.

I maj 2018 gav Regeringskansliet en utredare i uppdrag att biträda Socialdepartementet med att utforma en vägledning som kan utgöra ett stöd för hur man metodmässigt kan gå till väga vid tolkning och tillämpning av FN:s konvention om barnets rättigheter. Vägledningen ska syfta till att underlätta för olika aktörer bl.a. vid rättstillämpning genom att redogöra för hur man metodmässigt kan gå tillväga när man tolkar och tillämpar en internationell konvention som konventionen.

Vägledningen bör omfatta

- en allmän redogörelse av folkrättsliga tolkningsmedel och källor vid tolkning av traktater samt tillämplig rättskällelära
- en redogörelse av tolkningsmedel och källor vid tolkning av barnkonventionen som kan vara relevanta
- hänvisningar till relevanta rättskällor som kan fungera som hjälpmedel vid tolkning av barnkonventionens bestämmelser, såsom nationell och internationell rättspraxis och doktrin
- övrig vägledning såsom rekommendationer och allmänna kommentarer från FN:s kommitté för barnets rättigheter och andra konventionskommittéer som, trots att de inte är juridiskt bindande, kan

utgöra ett viktigt stöd och ge viss vägledning vid tolkning och tillämpning av barnkonventionen.

Tillkännagivande

I juni 2018 tillkännagav riksdagen för regeringen att den bör följa upp och vid behov vidta åtgärder som syftar till att säkerställa att de grundläggande principerna i barnkonventionen följs och tillämpas i enlighet med svensk rätt (bet. 2017/18:SoU25, rskr. 2017/18:389).

I ett yttrande till socialutskottet betonade konstitutionsutskottet bl.a. att den vägledning som regeringen aviserade i propositionen inte får bli så att vägledningen i praktiken kommer att uppfattas som lagförarbeten i efterhand (yttr. 2017/18:KU8y). Eftersom det är av största vikt att domstolars och myndigheters rättskipning är och förblir oberoende bör vägledningen utformas på ett sådant sätt att den inte kan uppfattas som en instruktion.

Regeringen avser att återkomma till riksdagen angående vem som bör få i uppdrag att följa upp att de grundläggande principerna i barnkonventionen följs och tillämpas (skr. 2018/19:75). Mot bakgrund av att lagen om Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter träder i kraft den 1 januari 2020 bör enligt regeringen ett sådant uppdrag lämnas först därefter och efter det att det pågående arbetet inom Regeringskansliet med att ta fram en vägledning för hur barnkonventionen kan tolkas och tillämpas har färdigställts, respektive Barnkonventionsutredningens betänkande har lämnats.

Ett kunskapslyft för barnets rättigheter

I Barnrättsutredningens betänkande Barnkonventionen blir svensk lag (SOU 2016:19) konstateras brister i tillämpningen av barnets rättigheter inom olika verksamhetsområden. En orsak till sådana brister är enligt utredningen otillräcklig kunskap om barnets rättigheter, särskilt hur de ska realiseras i rättstillämpningen. I utredningens betänkande föreslås därför att regeringen under en treårsperiod ska genomföra ett kunskapslyft för att höja kompetensen om barnkonventionen hos yrkesgrupper som arbetar i statliga och kommunala myndigheter. Insatserna bör enligt utredningen syfta till att ge kunskap och kompetens om vad barnkonventionen och ett barnrättsperspektiv innebär i praktiken, i förhållande till myndigheternas verksamhet och med utgångspunkt i myndigheternas behov. Det bör även ingå att sprida kunskap om metoder för att lyssna på barn och inhämta barns åsikter samt vad barnets bästa som ett tillvägagångssätt innebär. Kunskapslyftet bör enligt utredningen även bidra till kunskaps- och erfarenhetsutbyte och till att skapa en samsyn kring tolkningen av barnets rättigheter utifrån Barnrättskommitténs allmänna kommentarer. Enligt utredningen bör det i ett sådant kunskapslyft ingå att Barnombudsmannen får i uppdrag att genomföra utbildningsinsatser och bidra till att metoder för att stärka barnrättsperspektivet i myndigheters rättstillämpning sprids och används.

Den 20 december 2016 beslutade regeringen om ett kunskapslyft riktat till statliga myndigheter, kommuner och landsting för att öka kunskapen om barnets rättigheter. Regeringen gav Barnombudsmannen i uppdrag att under perioden 2017–2019 erbjuda stöd till de statliga myndigheterna, kommunerna och landstingen i deras arbete med att säkerställa tillämpningen av barnets rättigheter i sina respektive verksamheter (S2016/07875/FST och S2016/07874/FST). De statliga myndigheter som ingår i kunskapslyftet är Socialstyrelsen, Migrationsverket, Statens institutionsstyrelse, Statens skolverk, Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd och Myndigheten för delaktighet. Sedan december 2017 ingår även Statens skolinspektion, Specialpedagogiska skolmyndigheten, Inspektionen för socialförsäkringen och Inspektionen för vård och omsorg.

I uppdraget om stöd till de statliga myndigheterna ingår bl.a. att

- erbjuda stöd till myndigheterna vad gäller analys av utvecklingsbehov och genomförande av utvecklingsarbete avseende tillämpning och integrering av barnets rättigheter i deras verksamhet
- erbjuda stöd till myndigheterna rörande ändamålsenlig vägledning, kunskap och kompetens avseende tolkning och tillämpning av barnets rättigheter
- erbjuda stöd till myndigheterna vad gäller att göra deras verksamheter kända, tillgängliga och anpassade för barn
- sprida lärande exempel avseende tillämpningen av barnets rättigheter inom olika verksamhetsområden, t.ex. om metoder och arbetsformer för att pröva barnets bästa och för att höra barn i beslutsprocesser
- erbjuda möjligheter till dialog och erfarenhetsutbyte mellan berörda myndigheter
- sammanställa och analysera resultatet av myndigheternas arbete.

Uppdragen ska redovisas i mars 2020.

Tidigare behandling

Utskottet har tidigare behandlat motioner i samma fråga. Våren 2016 framhöll utskottet att en princip i strategin för att stärka barnets rättigheter i Sverige är att beslutsfattare och relevanta yrkesgrupper ska ha kunskap om barnets rättigheter och använda sig av denna kunskap i verksamheter som rör barn (bet. 2015/16:KU17). Utskottet konstaterade också att Barnrättighetsutredningen hade lagt fram sitt betänkande. Utskottet såg inte anledning att föreslå något tillkännagivande och avstyrkte motionerna.

I betänkande 2017/18:KU37 avstyrkte utskottet motsvarande motionsyrkanden. Utskottet noterade att det pågick ett omfattande arbete för att öka kunskaperna om barnets rättigheter. Utskottet konstaterade även att regeringen hade föreslagit att barnkonventionen skulle ges ställning som svensk lag. Mot denna bakgrund ansåg utskottet att det inte fanns skäl till något sådant tillkännagivande som föreslogs i motionerna.

Utskottets ställningstagande

Barnkonventionen kommer fr.o.m. den 1 januari 2020 att gälla som svensk lag. Det pågår ett arbete med att kartlägga och belysa hur svensk lagstiftning och praxis överensstämmer med barnkonventionen. Dessutom ska det tas fram en vägledning avseende barnkonventionen. En princip i strategin för att stärka barnets rättigheter i Sverige är att beslutsfattare och relevanta yrkesgrupper ska ha kunskap om barnets rättigheter och använda sig av denna kunskap i verksamheter som rör barn. Mot denna bakgrund finner utskottet inte skäl att ta något initiativ i frågan. Motionsyrkandet avstyrks.

Ett grafiskt symbolsystem för samhällsinformation

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om ett grafiskt symbolsystem för samhällsinformation.

Jämför reservation 12 (KD, L).

Motionen

Per Lodenius (C) föreslår i motion 2018/19:1464 att en statlig myndighet ska ges ansvaret för ett enhetligt grafiskt symbolsystem för samhällsinformation. Motionären anför att grafiska symboler är nödvändiga för människor med kognitiv funktionsnedsättning för att ta emot och förstå information. Det pågår enligt motionären i Sverige och internationellt en rad projekt med bildsymboler för samhällsinformation, dock utan ett enhetligt symbolsystem. För att informationen ska bli tillgänglig för alla krävs ett standardiserat grafiskt symbolsystem som utvecklas i takt med samhället och korresponderar med internationell standard. Symbolerna ska vara lättillgängliga och kostnadsfria för alla användare.

Bakgrund

Ett piktogram är en symbol som representerar ett objekt eller begrepp genom en – oftast förenklad – illustration. Piktogram används bl.a. på skyltar i offentliga miljöer eftersom de kan förstås av alla människor oavsett språk eller kultur. Specialpedagogiska skolmyndigheten har utvecklat internettjänsten Picto online som innehåller ca 2 000 s.k. piktobilder, där varje bild står för ett ord eller ett begrepp som t.ex. pojke eller ledsen. Personer med intellektuell funktionsnedsättning och personer som saknar eller har begränsad förmåga att tala, läsa och skriva får på så sätt ett språk i bilder. Specialpedagogiska skolmyndigheten tar fram nya bilder fyra gånger om året. Myndigheten samarbetar även med Swedish Standards Institute (Sis) som utvecklar standarder utifrån piktobilderna.

Bliss är ett annat grafiskt språk som har funnits i Sverige sedan 1970-talet. Bliss är ett språk som är logiskt uppbyggt och består av ett antal grafiska symboler som kombineras och bildar s.k. blissord. En del symboler är bildlika, andra är ideografiska, dvs. att de står för en idé eller är internationellt kända, t.ex. siffror. Bliss har en egen grammatik som till sin uppbyggnad liknar andra språk. Det finns enligt Specialpedagogiska skolmyndigheten i dag ca 6 000 blissord. Bliss ägs och förvaltas av den ideella organisationen Blissymbolics Communication International som också ansvarar för utveckling av språket.

Specialpedagogiska skolmyndigheten tillhandahåller internettjänsten Bliss online.

Tidigare behandling

Våren 2018 avstyrkte utskottet motsvarande motionsyrkanden (bet. 2017/18:KU37). Utskottet noterade att Specialpedagogiska skolmyndigheten tillhandahåller olika symbolspråk för personer med begränsad förmåga att tala, läsa och skriva och såg inte skäl att ta något initiativ till ett sådant tillkännagivande som efterfrågades i motionerna.

Utskottets ställningstagande

Utskottet noterar att Specialpedagogiska skolmyndigheten tillhandahåller olika symbolspråk för personer med begränsad förmåga att tala, läsa och skriva och ser inte skäl att ta något initiativ till ett sådant tillkännagivande som efterfrågas i motionen. Motionsyrkandet avstyrks.

En statstjänstemannautbildning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om att införa en statstjänstemannautbildning.

Motionen

I motion 2018/19:1592 av Markus Selin (S) föreslås en särskild statstjänstemannautbildning för chefer och ledare vid statliga myndigheter och verk. Motionären anför att ledarskap är komplext och bl.a. handlar om att utveckla människor och organisationer. Genom en särskild utbildning kan enligt motionären ledarskapet i den statliga sektorn förbättras.

Uppdrag till Statskontoret om statlig styrning av offentlig sektor

Statskontoret hade under 2016 i uppdrag att kartlägga och analysera den statliga styrningen. I uppdraget ingick ett antal deluppdrag som var inriktade

mot statliga myndigheter och verksamheter. I uppdraget ingick bl.a. att identifiera, analysera och föreslå om och i så fall hur statliga myndigheters uppgiftslämnande och administration kan minska, förenklas eller automatiseras. Det ingick även att analysera och föreslå hur medarbetares kompetens och erfarenhet bättre kan tas till vara, vilka krav det ställer på ledarskapet samt hur statliga ledares kompetens bör utvecklas för en innovativ och samverkande förvaltning.

Statskontoret överlämnade den 26 juni 2016 rapporten Mer tid till kärnverksamheten (2016:19) som redovisning av deluppdraget att identifiera, analysera och föreslå om och i så fall hur statliga myndigheters administration kan minskas, förenklas eller automatiseras. I rapporten konstateras att en stor del av administrationen i myndigheterna är nödvändig. När kostnaden i form av arbetstid blir för hög i förhållande till nyttan av administrationen uppstår dock s.k. tidstjuvar. Statskontoret identifierar i rapporten ett antal tidstjuvar och lämnar förslag på hur regeringen och myndigheterna kan minska den onödigt tidskrävande administrationen. Det handlar enligt rapporten både om löpande insatser för att hämma tillväxten av administration och om särskilda insatser för att minska och förenkla administrationsskapande regler och processer.

Statskontoret överlämnade den 27 juni 2016 rapporten Utvecklat medarbetarskap och ledarskap i staten (2016:20) som redovisning av deluppdraget att analysera och föreslå hur medarbetares kompetens och erfarenhet bättre kan tas till vara samt hur statliga ledares kompetens bör utvecklas för en innovativ och samverkande förvaltning. I rapporten konstateras att frågorna är en del av den delegerade arbetsgivarpolitiken. Det gör att regeringen har ett begränsat utrymme att styra myndigheternas arbete med medarbetarskap och ledarskap. Regeringen kan dock förbättra myndigheternas förutsättningar att utveckla medarbetarskap och ledarskap genom att på olika sätt anpassa sin styrning av myndigheterna. Det handlar enligt rapporten t.ex. om att utforma tydliga myndighetsinstruktioner och minska administrativa tidstjuvar. Om regeringen vill ta ett större ansvar för frågor om medarbetarskap och ledarskap föreslår Statskontoret att regeringen först låter utvärdera den arbetsgivarpolitiska delegeringen.

Statlig arbetsgivarpolitik

I budgetpropositionen för 2019 anges regeringens mål för området statliga arbetsgivarfrågor är en samordnad statlig arbetsgivarpolitik som säkerställer att kompetens finns för att nå verksamhetens mål (prop. 2018/19:1 utg.omr. 2 s. 59 f.). Vidare anförs i propositionen att målet utgår från den långtgående arbetsgivarpolitiska delegeringen i staten. Arbetsgivarpolitiken utvecklas i samverkan mellan myndigheterna och samordnas av Arbetsgivarverket. För att uppnå målet måste staten vara en attraktiv och föredömlig arbetsgivare. De statliga myndigheterna ska bedriva ett strategiskt arbete med sin kompetensförsörjning. Att de statsanställda avspeglar

befolkningens sammansättning har betydelse för legitimiteten och allmänhetens förtroende för den statliga förvaltningen. Ett respektfullt och värdigt bemötande i kontakten med allmänheten är av stor vikt för förtroendet.

Regeringen har satt upp följande delmål för de statliga arbetsgivarna:

- Den statliga sektorn ska totalt sett inte vara löneledande
- Andelen kvinnor på ledande befattningar i staten ska öka
- Löneskillnaderna mellan kvinnor och män i staten ska minska
- Andelen anställda i staten med utländsk bakgrund ska öka på alla nivåer.
- Arbetsmiljön i staten ska vara god
- De statsanställda ska ha kunskap om och förståelse för grundläggande värden i statsförvaltningen och rollen som statstjänsteman.

Värdegrundsdelegationen

Regeringen beslutade i december 2012 att inrätta en värdegrundsdelegation för åren 2013–2016 med uppgiften att verka för att respekten och förståelsen för den statliga värdegrunden upprätthålls på alla nivåer i statsförvaltningen, i enlighet med regeringens delmål att de statsanställda ska ha kunskap om och förståelse för grundläggande värden i statsförvaltningen och att rollen som statstjänsteman ska uppfyllas. Värdegrunden består av sex principer som ska lägga en professionell plattform för alla statsanställda och göra det tydligt vad det innebär att arbeta i staten. De sex grundläggande principerna är demokrati, legalitet, objektivitet, fri åsiktsbildning, respekt samt effektivitet och service.

I samarbete med andra aktörer inom statlig förvaltning, såväl myndigheter som arbetsgivarorganisationen och arbetstagarorganisationerna, skulle delegationen bidra till att stärka kunskapen om den statliga värdegrunden samt främja värdegrundsarbetet i statsförvaltningen genom att vara ett stöd för myndigheterna i deras värdegrundsarbete. Verksamheten skulle inriktas mot aktiviteter, skrifter och andra utåtriktade insatser för myndighetschefer, fackliga företrädare och anställda vid statliga myndigheter. Delegationen skulle även lämna förslag på hur myndigheternas värdegrundsarbete kan följas upp.

Värdegrundsdelegationens slutrapport Att säkerställa en god statsförvaltning överlämnades till regeringen den 6 december 2016. I rapporten anges att delegationen genom kunskapsseminarier, utbildning, föreläsningar, skrifter och nätverk har arbetat för att kunskapen, respekten och förståelsen för den statliga värdegrunden upprätthålls på alla nivåer i statsförvaltningen. Dessa former för främjande av en god förvaltningskultur behöver fortsätta, enligt delegationen.

Delegationen föreslår bl.a. att alla nyanställda i staten ska få en introduktionsutbildning i vilken de bl.a. ges kunskap om de grundläggande rättsprinciper som gäller i staten. Regeringen bör enligt delegationen ge den organisation i statsförvaltningen som får ansvaret för arbetet med en god förvaltningskultur i uppdrag att ta fram ett utbildningsmaterial som kan användas både vid introduktionen av nya statsanställda och vid fortbildning.

Regeringens introducerande samtal eller introduktionsdagar för myndighetschefer, överdirektörer, länsråd samt övriga chefer och styrelseledamöter bör enligt delegationen vara obligatoriska. Introduktionen ska vara ett led i att åstadkomma en samsyn kring statsförvaltningens konstitutionella grund och de förvaltningspolitiska mål som är gemensamma för statsförvaltningen.

Tillitsdelegationen

Regeringen beslutade den 16 juni 2016 att inrätta en delegation med uppdrag att inom ramen för befintliga regelverk vidareutveckla en tillitsfull styrning av kommunal och statlig verksamhet (dir. 2016:51). Delegationen, som har tagit namnet Tillitsdelegationen, ska genomföra dels projekt som främjar idé- och verksamhetsutveckling när det gäller kommunal verksamhet, dels projekt som omfattar hela styrkedjan, dvs. styrning från den nationella nivån till genomförandet i kommuner och landsting. Syftet med projekten ska vara att långsiktigt bidra till förbättrade förutsättningar för kommuner och landsting att vidareutveckla en rättssäker och effektiv förvaltning. Projekten ska även bidra till en tydlig, verksamhetsanpassad och tillitsbaserad styrning som bidrar till att de offentligt finansierade välfärdstjänsterna är behovsstyrda och håller god och likvärdig kvalitet och att de är jämlika, jämställda och tillgängliga. Delegationen ska även analysera olika ersättningsmodellens styrande effekter och undersöka på vilket sätt ersättningsmodeller tydligare kan främja en bred och allsidig kvalitetsutveckling och effektivitet samt om möjligt föreslå hur sådana modeller kan utformas.

Tillitsdelegationen överlämnade i juni 2017 delbetänkandet Jakten på den perfekta ersättningsmodellen – Vad händer med medarbetarnas handlingsutrymme? (SOU 2017:56) till regeringen.

I december 2017 fick Tillitsdelegationen ett tilläggsdirektiv (dir. 2017:119). Delegationen ska bl.a. genomföra dels projekt som syftar till att ge stöd till statliga myndigheter som vill utveckla verksamheten med målet att uppnå en mer tillitsbaserad styrning vid myndigheten, dels projekt som syftar till att skapa en mer samordnad offentlig verksamhet. Delegationen ska även organisera och driva nätverk där grupper av statliga myndigheter praktiskt söker och prövar konkreta förändringar i styrningen utifrån ett tillitsperspektiv. Tillitsdelegationen ska också sprida kunskap om hur statliga myndigheter kan utveckla en mer tillitsbaserad styrning i den egna verksamheten och föreslå hur bl.a. erfarenheter av idé- och verksamhetsutveckling inom statliga myndigheter ska kunna spridas inom hela den statliga förvaltningen även efter att delegationen har avslutat sitt arbete.

En god förvaltningskultur

Sedan den 1 januari 2017 har Statskontoret i uppgift att främja och samordna arbetet för en god förvaltningskultur i staten. I Statskontorets arbete med

förtroendet för statsförvaltningen och dess anställda ska ledarskapets betydelse och rollen som statstjänsteman vara i fokus. Det arbete som Värdegrundsdelegationen bedrivit ska tas till vara.

Statskontoret överlämnade den 17 maj 2017 promemorian Redovisning av uppgiften att främja och samordna arbetet för en god förvaltningskultur. Promemorian innehåller en redovisning av den övergripande inriktningen för pågående och planerade aktiviteter inom ramen för uppgiften. Statskontoret har bl.a. hållit seminarier och kurser, medverkat på andra myndigheters kurser och skapat en särskild webbplats som handlar om förvaltningskultur.

Tidigare behandling

Motioner om att offentliga myndigheter bör genomsyras av en anda av att stå i medborgarnas tjänst och om introduktionsprogram för nyanställda behandlades av utskottet i betänkande 2015/16:KU17 (s. 83). Utskottet konstaterade att det pågick ett arbete för att stärka den statliga värdegrunden och främja värdegrundsarbetet och att regeringen hade beslutat om ett uppdrag till Statskontoret om ledarskap. Utskottet ville inte föregripa resultatet av åtgärderna och avstyrkte motionerna.

På förslag av utskottet tillkännagav riksdagen våren 2018 för regeringen att en introduktionsutbildning för statsanställda ska införas (bet. 2017/18:KU37, rskr. 2017/18:229–230). Utskottet anförde följande:

Som utskottet redovisat ovan har åtgärder vidtagits under både den förra och den innevarande mandatperioden för att främja en god förvaltningskultur i staten. Värdegrundsdelegationen har t.ex. haft i uppdrag att verka för att respekten och förståelsen för den statliga värdegrunden upprätthålls på alla nivåer i statsförvaltningen. Tillitsdelegationen, som arbetar för ökad tillit i styrningen av den offentliga sektorn, har tillsatts av regeringen som också har gett Statskontoret i uppgift att främja och samordna arbetet för en god förvaltningskultur. Utskottet ser positivt på de åtgärder som har genomförts och det arbete som pågår. Utskottet noterar även att regeringen som arbetsgivarpolitiskt delmål har angett att de statsanställda ska ha kunskap om och förståelse för grundläggande värden i statsförvaltningen och rollen som statstjänsteman. Värdegrundsdelegationen har också föreslagit att alla nyanställda i staten ska få en introduktionsutbildning i vilken de bl.a. ges kunskap om de grundläggande rättsprinciper som gäller i staten.

Utskottet vill framhålla vikten av att statsanställda har goda kunskaper om den statliga värdegrunden och de grundläggande rättsprinciper och regelverk som gäller i statsförvaltningen, t.ex. bestämmelser om offentlighet och sekretess. Utskottet anser därför att en introduktionsutbildning för statsanställda ska införas och föreslår att riksdagen tillkännager detta för regeringen. Därmed tillstyrker utskottet delvis motionerna 2016/17:1930 och 2017/18:3144 yrkande 1.

I regeringens skrivelse Riksdagens skrivelser till regeringen – åtgärder under 2018 anges att frågan om en introduktionsutbildning för statsanställda bereds inom Regeringskansliet (skr. 2018/19:75 s. 146). Regeringen anger att tillkännagivandet inte är färdigbehandlat.

Utskottets ställningstagande

Riksdagen tillkännagav våren 2018 för regeringen att det ska införas en introduktionsutbildning för statsanställda. Utskottet finner därför inte skäl att nu ta något ytterligare initiativ. Motionsyrkandet avstyrks.

Reservationer

1. Myndigheternas ledningsformer, punkt 1 (C)

av Linda Ylivainio (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna
2018/19:2492 av Per Åsling (C) yrkande 3 och
2018/19:2694 av Helena Lindahl m.fl. (C) yrkande 24.

Ställningstagande

I näringslivet är det en självklarhet att en styrelse leder ett företag. Forskning visar att företag som har diversifierade styrelser uppnår ett bättre resultat. I Sverige är det endast en liten andel av myndigheterna som leds av en styrelse. Om en myndighet leds av en styrelse som består av personer med olika bakgrund, erfarenhet och kompetens leder detta till att frågor som gäller verksamhetsutveckling belyses i ett bredare perspektiv. En styrelse har även en viktig roll att spela i att avlasta generaldirektören. Denne får då möjlighet att fokusera på det operativa arbetet. Mot denna bakgrund anser jag att regeringen bör verka för att alla myndigheter ska ledas av en styrelse.

2. Tolkning vid myndighetskontakter, punkt 3 (SD)

av Matheus Enholm (SD), Fredrik Lindahl (SD) och Mikael Strandman (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna
2018/19:38 av Robert Stenkvist och Fredrik Lindahl (båda SD) och
2018/19:855 av Per Ramhorn m.fl. (SD) yrkande 56 och
avslår motionerna
2018/19:1006 av Boriania Åberg (M),
2018/19:1194 av Anders Hansson och Alexandra Anstrell (båda M) och

2018/19:1434 av Josefin Malmqvist (M).

Ställningstagande

Varje år betalas det ut stora belopp för språktolkar i Sverige. Det är orimligt att invandrarers bristande kunskaper i svenska språket får kosta samhället så mycket pengar. Ambitionen bör vara att kostnaden för språktolkar på sikt ska finansieras av egenavgifter. Dessutom bör en gräns sättas för hur länge man har rätt till språktolkning, och en rimlig gräns är fem år. Regeringen bör därför verka för detta.

För att lösa de problem som finns i dag bör emellertid landsting, regioner och kommuner stimuleras att använda videotolkning. Med hjälp av välfärdsteknologi kan administrationen minska och insatserna bli effektivare. Stora besparingar skulle också kunna göras genom samordningsinsatser med Sveriges Kommuner och Landsting.

3. Ett nationellt säkerhetsråd för krisledning, punkt 4 (S, V, MP)

av Hans Ekström (S), Ida Karkiainen (S), Per-Arne Håkansson (S), Laila Naraghi (S), Daniel Andersson (S), Jonas Eriksson (MP) och Jessica Wetterling (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår motionerna

2018/19:2817 av Beatrice Ask m.fl. (M) yrkande 1,

2018/19:2821 av Beatrice Ask m.fl. (M) yrkande 5 och

2018/19:2840 av Daniel Bäckström m.fl. (C) yrkande 9.

Ställningstagande

Vi anser i likhet med vad utskottet tidigare har uttalat att det är en uppgift för regeringen att avgöra frågor om Regeringskansliets organisation och anser att den fråga som tas upp i motionsyrkandena är av den karaktären. Vi avstyrker därför motionsyrkandena.

4. Utrikesförvaltningens organisation, punkt 5 (SD)

av Matheus Enholm (SD), Fredrik Lindahl (SD) och Mikael Strandman (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2018/19:1367 av Björn Söder m.fl. (SD) yrkande 7 och

2018/19:1383 av Markus Wiechel m.fl. (SD) yrkande 2,
bifaller delvis motionerna

2018/19:15 av Björn Söder (SD) yrkande 2,

2018/19:85 av Alexander Christiansson (SD),

2018/19:386 av Magnus Jacobsson (KD) yrkande 1 och

2018/19:634 av Dennis Dioukarev (SD) samt
avslår motionerna

2018/19:386 av Magnus Jacobsson (KD) yrkande 2 och

2018/19:1195 av Anders Hansson (M).

Ställningstagande

Alla stater har rätt att bestämma var huvudstaden ska förläggas. Israeliska parlamentet beslutade 1949 att Jerusalem är den judiska statens huvudstad. Israel flyttade sin regering till västra Jerusalem 1950. Det israeliska parlamentet, presidentens kontor, Högsta domstolen och departementen är placerade i Jerusalem. Sveriges ambassad i Israel bör vara förlagd i Jerusalem som de facto är Israels huvudstad.

För närvarande täcker Sveriges ambassad i Kenya även Somalia. Sverige bör se över möjligheten att upprätta diplomatiska förbindelser med Somaliland och upprätta en ambassad i Somaliland. En sådan flytt skulle stärka Somalias och Somalilands legitimitet. Det skulle effektivisera Sveriges arbete i Somalia och Somaliland och samtidigt göra det möjligt för Sverige att bistå i arbetet med förbättrade relationer mellan Somalia och Somaliland.

5. Utrikesförvaltningens organisation, punkt 5 (KD, L)

av Tuve Skånberg (KD) och Bengt Eliasson (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2018/19:386 av Magnus Jacobsson (KD) yrkandena 1 och 2,

bifaller delvis motionerna

2018/19:15 av Björn Söder (SD) yrkande 2,

2018/19:85 av Alexander Christiansson (SD),

2018/19:634 av Dennis Dioukarev (SD),

2018/19:1195 av Anders Hansson (M) och

2018/19:1367 av Björn Söder m.fl. (SD) yrkande 7 och
avslår motion
2018/19:1383 av Markus Wiechel m.fl. (SD) yrkande 2.

Ställningstagande

Jerusalem är de facto Israels huvudstad. Det israeliska parlamentet, regeringskansliet, statschefens residens, centrala myndigheter samt Högsta domstolen är sedan länge lokaliserade till Jerusalem, vilket befäster statusen som huvudstad. I ett historiskt perspektiv har Jerusalem aldrig varit huvudstad i något annat land än Israel och aldrig för något annat folk än det judiska. Den judiska kopplingen till Jerusalem går 3 000 år tillbaka i tiden.

Mot denna bakgrund är det vår uppfattning att den svenska ambassaden vid lämplig tidpunkt bör flyttas från Tel Aviv till Jerusalem. Ett sådant beslut skulle ge en tydlig signal till parterna i en eventuell kommande fredsprocess att Sverige menar allvar när vi argumenterar för en rättvis fred för alla.

Sverige bör samtidigt verka för ett gemensamt nordiskt ambassadområde i Jerusalem. Sådan samverkan kan visa på de fördelar som finns när grannar lever i endräkt och arbetar tillsammans.

6. En EU-portal, punkt 6 (L)

av Bengt Eliasson (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2018/19:2040 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 28.

Ställningstagande

Medborgarnas kunskap om EU-arbetet måste förbättras. Både vuxna och unga måste genom utbildning och informationshöjande insatser få en större inblick i hur arbetet i EU går till och påverkar svensk politik. För en bättre allmän informationstillgång om EU:s arbete bör Regeringskansliet upprätta en EU-portal på webbplatsen regeringen.se. Där ska information om regeringens politik på EU-nivå och alla pågående lagstiftningsprocesser finnas lätt tillgänglig för ökad transparens.

7. Sieps uppdrag m.m., punkt 7 (SD)

av Matheus Enholm (SD), Fredrik Lindahl (SD) och Mikael Strandman (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2018/19:123 av Jonas Millard m.fl. (SD) yrkande 3 och
avslår motion
2018/19:1848 av Jan Ericson (M).

Ställningstagande

Vi anser att Sieps bör få ett väsentligt förändrat uppdrag. Myndigheten bör få till uppgift att revidera utvecklingen och förvaltningen inom EU och analysera vilka konsekvenser utvecklingen inom EU får för Sverige. Myndigheten skulle kunna upprätta ett EU-bokslut och redovisa hur mycket självbestämmande som flyttats från Sverige till EU. Regeringen bör mot denna bakgrund ändra uppdraget för Sieps.

8. En förnyad översyn av förvaltningslagen, punkt 8 (SD)

av Matheus Enholm (SD), Fredrik Lindahl (SD) och Mikael Strandman (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2018/19:123 av Jonas Millard m.fl. (SD) yrkande 5.

Ställningstagande

Den gamla förvaltningslagen har ersatts av en produkt som inte når hela vägen. Regeringen ignorerade regelmässigt remissinstanserna, vilket fick till följd att de svenska förvaltningsrättsliga principerna försvagades i stället för att stärkas. Bland annat infördes en extensiv rätt till tolk för personer med annat modersmål än svenska, och det sedan länge vedertagna begreppet myndighetsutövning avskaffades trots att det fortfarande finns i svensk

grundlag. Den nya lagen bör ses över och ersättas av en modern, rättssäker och adekvat lag som tar fasta på de svenska förvaltningsrättsliga principerna.

9. Regelförenkling, punkt 10 (L)

av Bengt Eliasson (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2018/19:2036 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkandena 1 och 4–6 samt

2018/19:2053 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 3 och

avslår motion

2018/19:895 av Betty Malmberg (M) yrkande 2.

Ställningstagande

Alltför ofta utformas regelverk utan hänsyn till följderna för privatpersoner eller företag, och alltför ofta lever föråldrade regler kvar långt efter att de upphört att fylla något syfte. Regler behöver vara välmotiverade och få. Om reglerna inte är välmotiverade undergräver det samhällsmoralen och människors vilja att följa reglerna.

Regeringen bör verka för att myndigheterna aktivt arbetar för att hitta regler som är fel utformade eller direkt onödiga, och medarbetare och allmänheten ska välkomnas att delta i det arbetet. Förutom genom att gallra bort omotiverade regler kan myndigheter också lätta på regelbördan genom att dra nytta av digitaliseringens möjligheter.

Det är i vardagen som det avslöjas om en regel är meningslös. Den personal som arbetar i myndigheter och förvaltningar har stor kunskap om vilka bestämmelser som skapar onödigt krångel.

I Danmark har socialförvaltningen i Köpenhamns kommun infört ett verktyg för att komma åt vad man kallar ”regeltyranniet”. När anställda hittar en regel som de tycker är dålig eller meningslös kan de anmäla detta till en grupp av valda representanter för beslutsfattare, chefer och andra anställda. De som skapat regeln eller har ansvaret för regeln får då motivera varför de tycker den är meningsfull. Om de inte lyckas med det avskaffas regeln. Jag anser att regeringen bör verka för att svenska myndigheter inrättar ett sådant system.

10. Vägledning för tillämpning av lag, punkt 11 (M)

av Karin Enström (M), Erik Ottoson (M), Jörgen Berglund (M) och Fredrik Schulte (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 11 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2018/19:2783 av Lars Hjalmered m.fl. (M) yrkande 6 och
avslår motion
2018/19:984 av Lars Püss och Åsa Coenraads (båda M).

Ställningstagande

Regeringen bör ge länsstyrelserna i uppdrag att säkerställa en enhetlig rättstillämpning i hela landet. Detta kan ske genom t.ex. rättsliga styrdokument och genom att koncentrera uppgifter till vissa länsstyrelser.

11. Tjänstemannaansvar, punkt 13 (SD)

av Matheus Enholm (SD), Fredrik Lindahl (SD) och Mikael Strandman (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 13 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2018/19:123 av Jonas Millard m.fl. (SD) yrkande 1 och
avslår motion
2018/19:2967 av Markus Wiechel och Paula Bieler (båda SD) yrkande 2.

Ställningstagande

Riksdagen har lämnat ett tillkännagivande till regeringen om att en översyn av lagstiftningen om tjänstefel bör göras med inriktningen att det straffbara området ska utvidgas. Vi vet dock ännu inte hur utredningsdirektiven kommer att bli och än mindre vad utredningen kommer att mynna ut i. Vi menar att vissa viktiga frågor fortfarande hänger i luften. Det måste t.ex. en gång för alla slås fast vad som ska gälla när myndighetsföreträdare uttrycker sig eller agerar i tydlig politisk riktning. Riksdagen bör därför lämna ytterligare ett

tillkännagivande till regeringen om att dessa frågor särskilt ska behandlas i den kommande översynen av ett utvidgat straffansvar för tjänstefel.

12. Ett grafiskt symbolsystem för samhällsinformation, punkt 16 (KD, L)

av Tuve Skånberg (KD) och Bengt Eliasson (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 16 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2018/19:1464 av Per Lodenius (C).

Ställningstagande

Symboler och bildspråk finns i dag som en självklarhet i vår vardag, och används aktivt som en hjälp vid orientering och för att snabbt skaffa information, både i det fysiska och i det digitala rummet. Tack vare modern teknik är det enkelt att framställa och sprida bildsymboler. För människor med kognitiv funktionsnedsättning är dessa grafiska symboler också nödvändiga för att ta emot och förstå information.

För att samhällsinformationen ska bli tillgänglig krävs dock ett standardiserat grafiskt symbolsystem. För att man snabbt och utan missförstånd ska kunna tolka information bör symbolerna vara enhetliga enligt en framtagen standard. I Sverige saknas det i dag ett övergripande myndighetsansvar för att tillgodose behovet av enhetliga grafiska symboler.

Regeringen bör därför ge en statlig myndighet ansvaret för att ta fram ett enhetligt grafiskt symbolsystem för samhällsinformation.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Motioner från allmänna motionstiden 2018/19

2018/19:15 av Björn Söder (SD):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att flytta Sveriges ambassad i Israel till Jerusalem och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:38 av Robert Stenkvist och Fredrik Lindahl (båda SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa tidsgränser för användandet av språktolk och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:85 av Alexander Christiansson (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att flytta den svenska ambassaden från Tel Aviv till Jerusalem och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:123 av Jonas Millard m.fl. (SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att särskilt inkludera myndighetsaktivism när översynen av ett utvidgat straffansvar för tjänstefel görs och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om Sieps och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att göra en förnyad översyn av förvaltningslagen och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:386 av Magnus Jacobsson (KD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sveriges ambassad på sikt bör flyttas till Jerusalem och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige på sikt bör ta initiativ till ett gemensamt nordiskt ambassadområde i Jerusalem och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:634 av Dennis Dioukarev (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att flytta Sveriges ambassad till Jerusalem och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:855 av Per Ramhorn m.fl. (SD):

56. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stimulera landsting, regioner och kommuner att använda videotolkning och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:895 av Betty Malmberg (M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att svenska myndigheter ska bli mer effektiva och användarvänliga och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att genomföra en kampanj för medborgarförslag liknande den i Danmark och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:908 av Sten Bergheden (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förtydliga styrningen av statliga myndigheter, verk och bolag i syfte att motverka att partipolitisk kommunikation förmedlas av dessa institutioner och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:984 av Lars Püss och Åsa Coenraads (båda M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om myndigheternas vägledningsansvar och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:986 av Lars Püss m.fl. (M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör se över myndigheternas regleringsbrev med syftet att myndigheterna ska ägna sig åt myndighetsutövning, inte politisk opinionsbildning, och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:996 av Sten Bergheden (M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör förtydliga för våra myndigheter att de måste följa lagar och regler i Sverige och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att myndigheternas handläggningstider ska följa kraven från svensk och europeisk lagstiftning om maxtider och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att om en myndighet på grund av sin försumlighet och brott mot gällande tids- och handläggningslagar gör att ett företag förlorar pengar eller drabbas av annan skada ska myndigheten vara skyldig att ersätta företaget, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2018/19:999 av Edward Riedl (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om de statliga myndigheternas behov av ökade kunskaper om barnperspektivet i sin myndighetsutövning och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:1006 av Boriana Åberg (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att begränsa rätten till gratis tolkservice och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:1105 av Erik Bengtzboe (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda hur ett förbud för statliga myndigheter och företag att ägna sig åt lobbning gentemot riksdag, regering och övriga svenska offentliga beslutsfattare kan se ut och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:1114 av Erik Bengtzboe (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda hur ett förbud mot att använda statliga medel för att bedriva lobbning gentemot svenska beslutsfattare kan se ut och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:1194 av Anders Hansson och Alexandra Anstrell (båda M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över reglerna kring utbetalning för kostnader för tolk i syfte att öka medfinansieringsgraden för den som anser sig vara i behov av tolk, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2018/19:1195 av Anders Hansson (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett utökat samarbete mellan Sverige, Danmark och Norge avseende ambassader, representationer, delegationer och konsulat och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:1367 av Björn Söder m.fl. (SD):

7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att flytta Sveriges ambassad i Israel till Jerusalem och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:1383 av Markus Wiechel m.fl. (SD):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att upprätta en ambassad i Somalilands huvudstad Hargeysa med ansvar för såväl Somalia som Somaliland och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:1434 av Josefin Malmqvist (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda möjligheten att begränsa rätten till skattefinansierad tolk och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:1464 av Per Lodenius (C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en statlig myndighet bör ges ansvaret för ett enhetligt grafiskt symbolsystem för samhällsinformation enligt motionens intentioner och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:1592 av Markus Selin (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över ett införande av en särskild statstjänstemannautbildning för chefer och ledare inom statliga myndigheter och verk och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:1624 av Linus Sköld m.fl. (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för nya modeller för styrning av det offentliga så att vi kan lägga new public management bakom oss och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:1835 av Jan Ericson (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör se över myndigheternas regleringsbrev i syfte att myndigheter ska ägna sig åt myndighetsutövning, inte åt politisk opinionsbildning, och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:1848 av Jan Ericson (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att svenska myndigheters tillämpning av olika EU-bestämmelser bör genomlysas och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2036 av Jan Björklund m.fl. (L):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att nödvändiga regler ska följas upp så enkelt och automatiserat som möjligt och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda möjligheten att införa ett stöd för att fasa ut överksamma regler och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att medarbetare i myndigheter och förvaltningar ska ges möjligheter att utmana onödiga regler och tillkännager detta för regeringen.

6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om uppdrag till myndigheter att aktivt identifiera onödiga regler och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2040 av Jan Björklund m.fl. (L):

28. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Regeringskansliet ska upprätta en EU-portal på regeringens webbplats och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2053 av Jan Björklund m.fl. (L):

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att myndigheter bör få i uppdrag att arbeta systematiskt med regelförenkling och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2421 av Sofia Nilsson och Per Åsling (båda C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om betydelsen av snabbare hantering hos myndigheter och domstolar av tillståndsärenden och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2492 av Per Åsling (C):

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att pröva möjligheten att låta fler myndigheter ledas av styrelser och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2501 av Kristina Yngwe (C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att göra en genomlysning av hur äganderätten och brukanderätten beaktas i politiska beslut och hur hänsyn till äganderätten och tillämpningen av proportionalitetsprincipen fungerar vid myndighetsbeslut, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2018/19:2694 av Helena Lindahl m.fl. (C):

24. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att pröva möjligheten att fler myndigheter bör ledas av styrelser och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2783 av Lars Hjälmered m.fl. (M):

6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge länsstyrelserna i uppdrag att säkerställa en enhetlig rättstillämpning i hela landet genom rättsliga styrdokument och fortsatt koncentration av uppgifter och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2817 av Beatrice Ask m.fl. (M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att inrätta ett nationellt säkerhetsråd direkt under statsministern och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2821 av Beatrice Ask m.fl. (M):

5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att inrätta ett nationellt säkerhetsråd och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2840 av Daniel Bäckström m.fl. (C):

9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att inrätta ett nationellt säkerhetsråd direkt under statsministern och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2967 av Markus Wiechel och Paula Bieler (båda SD):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett reellt tjänstemannaansvar och tillkännager detta för regeringen.

BILAGA 2

Utrikesutskottets yttrande 2018/19:UU2y

Offentlig förvaltning

Till konstitutionsutskottet

Konstitutionsutskottet beslutade vid sitt sammanträde den 22 januari 2019 att införa sin beredning av betänkandet Offentlig förvaltning (bet. 2018/19:KU28) ge utrikesutskottet tillfälle att yttra sig över motionerna 2018/19:15 yrkande 2, 2018/19:85, 2018/19:386 yrkandena 1 och 2, 2018/19:634, 2018/19:1195, 2018/19:1367 yrkande 7 och 2018/19:1383 yrkande 2. Dessa motioner rör Sveriges representation i andra länder.

Utrikesutskottet begränsar sitt yttrande över motionerna till det som berör utskottets beredningsområde.

I yttrandet finns två avvikande meningar (SD, KD, L).

Utskottets överväganden

Motionerna

I motionerna 2018/19:15 av Björn Söder (SD) yrkande 2, 2018/19:85 av Alexander Christiansson (SD) och 2018/19:634 av Dennis Dioukarev (SD) anför motionärerna att Sveriges ambassad bör flyttas från Tel Aviv till Jerusalem. Detta bör ske som en följd av att Sverige ska erkänna Jerusalem som Israels huvudstad. Centrala organ som parlamentet, presidentens kontor, högsta domstolen och departementen är lokaliserade i Jerusalem. I motion 2018/19:1367 yrkande 7 framför Björn Söder m.fl. (SD) samma förslag.

Vidare i motion 2018/19:386 av Magnus Jacobsson (KD) yrkande 1 anføres att Sverige på sikt bör flytta ambassaden från Tel Aviv till Jerusalem. I yrkande 2 anføres att Sverige på sikt bör ta initiativ till ett gemensamt nordiskt ambassadområde i Jerusalem.

I motion 2018/19:1195 anför Anders Hansson (M) att samarbetet mellan Sverige, Danmark och Norge bör utökas när det gäller ländernas utrikesrepresentation utomlands för att tillsammans kunna täcka ett större område samt minska administrativa kostnader.

I motion 2018/19:1383 av Markus Wiechel m.fl. (SD) yrkande 2 anføres att Sverige bör upprätta en ambassad i Somalilands huvudstad Hargeysa med ansvar för såväl Somalia som Somaliland. För närvarande är det Sveriges ambassad i Nairobi i Kenya som hanterar de diplomatiska relationerna med Somalia. En ambassadflytt skulle stärka förbindelserna med Somalia och Somaliland, samtidigt som det skulle ge möjlighet för Sverige att bistå i arbetet med att förbättra relationerna mellan Somalia och Somaliland.

Utskottets ställningstagande

Sveriges utlandsmyndigheter är instrumentella för genomförandet av vårt lands utrikes-, bistånds- och näringspolitik. Enligt utrikesutskottet behöver Sverige en effektiv och väl rustad utrikesförvaltning både i Stockholm och på plats ute i världen för att kunna förstå politiska och ekonomiska skeenden i världen och för att upprätthålla relationer som ligger till grund för samarbete inom utrikespolitik, utvecklingssamarbete och andra viktiga områden med andra länder, regioner och multilaterala organisationer.

I enlighet med vad utrikesutskottet anför i tidigare yttranden till konstitutionsutskottet om utrikesförvaltningen (t.ex. yttr. 2017/18:UU1y) vill utrikesutskottet påminna om att beslutskompetensen enligt regeringsformen ligger hos regeringen eller hos de myndigheter som ligger under regeringen när det gäller frågor som rör Regeringskansliets och utrikesförvaltningens organisation. Utskottet vill dock understryka vikten av att regeringen fortlöpande samråder med riksdagen om utvecklingen av Sveriges utrikesrepresentation. Att öppna och stänga en utlandsmyndighet påverkar

Sveriges internationella relationer och medför kostnader. Det är därför viktigt att sådana beslut är långsiktiga och bygger på väl förankrade strategier.

Med anledning av flera motionsyrkanden om att ambassaden i Tel Aviv ska flyttas till Jerusalem konstaterar utskottet i likhet med i betänkande 2017/18:UU14 att EU är tydligt i sin syn på Jerusalem som en separat enhet och som framtida huvudstad för två stater. Utskottet välkomnar att Europeiska rådet den 14 december 2017 antog slutsatser där EU bekräftar sitt starka stöd för tvåstatslösningen och understryker att EU:s ståndpunkt om Jerusalem är oförändrad. Utskottet konstaterar att Jerusalem har fått en särskild status av FN och att säkerhetsrådet har uppmanat världssamfundet att respektera denna. Utskottet konstaterar att säkerhetsrådet framhöll detta senast i resolution 2334 (2016) från december 2016. Utskottet anser att alla slutstatusfrågor, inklusive Jerusalems status, måste lösas genom förhandlingar mellan parterna och inte genom unilateralt agerande.

Med anledning av att ett par motioner framhåller vikten av ett utökat samarbete mellan nordiska länder när det gäller utrikesrepresentation konstaterar utskottet att Utrikesdepartementet löpande undersöker möjligheterna till samlokalisering med andra länder, inte minst de nordiska. Det finns på ca 25 orter någon form av nordisk samlokalisering, i många fall med administrativ samverkan. Bland annat har den administrativa integrationen kommit långt i Yangon och Dhaka. Utskottet vill, i linje med vad som anförs i motion 2018/19:1195, betona vikten av nordiskt ambassadsamarbete och välkomnar att regeringen fortsätter att undersöka möjligheterna till samlokalisering med andra länder, inklusive de nordiska länderna.

När det gäller motionsyrkandet om att upprätta en ambassad i Hargeysa i Somaliland konstaterar utskottet att en förutsättning för etablering i enlighet med vad som föreslås i motionen är att Sverige erkänner Somaliland som stat. Utskottet konstaterar att frågan om erkännande av stater inte omfattas av konstitutionsutskottets betänkande Offentlig förvaltning. Utrikesutskottet avser att återkomma till denna frågeställning framöver på grundval av motioner från allmänna motionstiden 2018/19. Som bakgrund vill utskottet dock informera om sina tidigare skrivningar. I betänkande 2017/18:UU15 har utskottet redovisat de grundläggande kriterier som finns när det gäller att erkänna stater.

Sverige erkänner stater, inte regeringar eller politiska aktörer. Stater är de viktigaste folkrättsliga subjekten. Grundläggande för erkännande av en stat är existensen av ett bestämt territorium och av en befolkning. Vidare krävs en regering som med ett rimligt mått av stabilitet utövar en effektiv kontroll över detta territorium. Regeringen ska också ha vunnit ett rimligt mått av självständighet utåt och accepteras någorlunda allmänt internationellt.

Vidare redogör utskottet i det ovan nämnda betänkandet för sin ståndpunkt när det gäller erkännande av Somaliland.

Somalias nya regering står nu inför utmaningen att fortsätta den federala statsbyggnadsprocessen. I detta ingår att reglera förhållandet mellan centralregeringen och de federala delstatsregeringarna. Utskottet konstaterar att konfliktlösning och försoning är viktiga delar i denna process. Utskottet framhåller att Sverige ger stöd till dialog- och medlingsinsatser i Somalia, vilket även inkluderar dialog mellan den federala regeringen och Somaliland, och hoppas att denna dialog snart kan ges ny energi. Utskottet noterar att regeringens uppfattning är att ett erkännande av Somaliland som självständig stat inte skulle gynna den fortsatta fredsprocessen i Somalia utan till och med kunna inverka negativt på utvecklingen i regionen. Utskottet kan därutöver konstatera att Somalilands önskan om att erkännas av det internationella samfundet som en självständig stat inte har rönt några framgångar. FN:s säkerhetsråd har konsekvent i resolutioner slagit fast att Somalias suveränitet, territoriella integritet och enighet ska respekteras. I Somalias interimsförfattning från 2012 föreskrivs att de gränser som Somalia hade under 1960 års författning fortfarande gäller och att ingen delstat eller region har rätt att bryta sig loss från landet. Utskottet kan konstatera att inget land har erkänt Somaliland och att Somaliland inte heller är medlem i AU¹.

Mot bakgrund av vad som anförts ovan anser utrikesutskottet att konstitutionsutskottet bör avstyrka motionerna 2018/19:15 yrkande 2, 2018/19:85, 2018/19:386 yrkandena 1 och 2, 2018/19:634, 2018/19:1195, 2018/19:1367 yrkande 7 och 2018/19:1383 yrkande 2.

Stockholm den 14 februari 2019

På utrikesutskottets vägnar

Kenneth G Forslund

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Kenneth G Forslund (S), Olle Thorell (S), Markus Wiechel (SD), Pyry Niemi (S), Kerstin Lundgren (C), Håkan Svenneling (V), Björn Söder (SD), Roza Güclü Hedin (S), Lars Adaktusson (KD), Aylin Fazelian (S), Fredrik Malm (L), Ludvig Aspling (SD), Janine Alm Ericson (MP), Johanna Jönsson (C), Magdalena Schröder (M), Pål Jonson (M) och Ann-Sofie Alm (M).

¹ Afrikanska unionen.

Avvikande meningar

1. Offentlig förvaltning (SD)

Markus Wiechel (SD), Björn Söder (SD) och Ludvig Aspling (SD) anför:

Alla stater har rätt att bestämma var huvudstaden ska förläggas. Israeliska parlamentet beslutade 1949 att Jerusalem är den judiska statens huvudstad. Israel flyttade sin regering till västra Jerusalem 1950. Det israeliska parlamentet, presidentens kontor, högsta domstolen och departementen är placerade i Jerusalem. Sveriges ambassad i Israel bör vara förlagd i Jerusalem som de facto är Israels huvudstad.

För närvarande täcker Sveriges ambassad i Kenya även Somalia. Sverige bör se över möjligheten att upprätta diplomatiska förbindelser med Somaliland och upprätta en ambassad i Somaliland. En sådan flytt skulle stärka Somalias och Somalilands legitimitet. Det skulle effektivisera Sveriges arbete i Somalia och Somaliland och samtidigt göra det möjligt för Sverige att bistå i arbetet med förbättrade relationer mellan Somalia och Somaliland.

I den del av utskottets ställningstagande som avhandlar placeringen av en ambassad i Somaliland refererar utskottet till ett antal grundläggande kriterier när det gäller att erkänna stater, som beskrivits i tidigare betänkanden från utskottet. Det som utskottet refererar till är effektivitetsprincipen som har tre villkor för erkännande (ett bestämt territorium, en befolkning och en regering med effektiv kontroll). Utskottet borde i sitt ställningstagande beskriva de faktiska omständigheterna kring att den svenska regeringen i flera fall frångått den grundläggande effektivitetsprincipen för att i stället använda sig politiskt av rättsenlighetsprincipen. Rättsenlighetsprincipen säger att stater som inte har full kontroll på sina gränser på grund av folkrättsvidriga handlingar från andra länder ändå kan erkännas.

Med det anförda anser Sverigedemokraterna att konstitutionsutskottet bör tillstyrka motionerna 2018/19:15 yrkande 2, 2018/19:85, 2018/19:634, 2018/19:1367 yrkande 7 och 2018/19:1383 yrkande 2.

2. Offentlig förvaltning (KD, L)

Lars Adaktusson (KD) och Fredrik Malm (L) anför:

Kristdemokraterna och Liberalerna anser att Jerusalem de facto är Israels huvudstad. Det israeliska parlamentet, regeringskansliet, statschefens residens, centrala myndigheter samt högsta domstolen är sedan länge lokaliserade till Jerusalem, vilket befäster statusen som huvudstad. I ett

historiskt perspektiv har Jerusalem aldrig varit huvudstad i något annat land än Israel och aldrig för något annat folk än det judiska. Den judiska kopplingen till Jerusalem går 3 000 år tillbaka i tiden.

Mot denna bakgrund är det våra partiers uppfattning att den svenska ambassaden vid lämplig tidpunkt bör flyttas från Tel Aviv till Jerusalem. Ett sådant beslut skulle ge en tydlig signal till parterna i en eventuell kommande fredsprocess att Sverige menar allvar när vi argumenterar för en rättvis fred för alla.

Sverige bör samtidigt verka för ett gemensamt nordiskt ambassadområde i Jerusalem. Sådan samverkan kan visa på de fördelar som finns när grannar lever i endräkt och arbetar tillsammans.

Med det anförda anser Kristdemokraterna och Liberalerna att konstitutionsutskottet bör tillstyrka motion 2018/19:386 yrkandena 1 och 2.